

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 27 NOVEMBER 1918

No. 152

**Stoomvaart-Maatschappij
NEDERLAND**
AMSTERDAM.

**Stoomvaart-Maatschappij
ROTTERDAMSCH LLOYD**
ROTTERDAM.

MAIL- EN CARGADIENST
HOLLAND—JAVA vice versa
via
SUEZ KANAAL.

VRACHTBOOTENDIENST
van Java naar San Francisco vice versa, in
vereniging met de Java-China-Japan Lijn.

JAVA—NEW YORK LIJN.
Geregelde vrachtbootendienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, in
samenwerking met andere Maatschappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN.
Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

De N. V. Hypothecaire Credietbank
Anna Paulownastraat 113
's-GRAVENHAGE

verstrekt credieten onder hypotheccair ver-
band. Geeft uit 5 % voor hoofdsom en
rente verzekerde schuldbrieven in coupures
van f 1000,—, f 500,— en f 100,—.

De Directie,
Mr. J. J. BERGSMA.
C. PLOKHOOF.

F. & W. VAN DAM
Makelaars in Assurantiën
Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

**N.V. Furness' Scheepvaart-
en Agentuur Maatschappij**

ROTTERDAM—AMSTERDAM

Telegram-Adres: „FURNESS“
Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744/47
" " AMSTERDAM N 6866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expeditieus, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assuradeurs etc.

Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsadingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:

BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10/14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijks
*MIDDLESBROUGH . . . . . elken Zaterdag
*STOCKTON ON TEES . . . . . elken Zaterdag
*SUNDERLAND . . . . . elken Zaterdag
*ALEXANDRIE . . . . . elke 2/3 weken
CANADA (via Londen) . . . . . elke 10 dagen
AUSTRALIE (via Londen) . . . . . elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) . . . . . elke 14 dagen
CUBA (via Liverpool) . . . . . elke 10 dagen

Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.

* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale
Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes	Mauritskade
Delfshaven	Bezuidenhout
Feijenoord	Kneuterdijk
Glashaven	Naaldwijk
Schiedam	Rijswijk
Vlaardingen	Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN

f 66.000.000,—

**NATIONALE
BANKVEREENIGING**

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Almelo, Alphen a. d. R., Amers-
foort, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barne-
veld, Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den
Burg (Texel), Coevorden, Culemborg, Delft,
Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht,
Drachten, Ede, Emmen, Franeker, Gelder-
malsen, Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo,
Groningen, Haarlem, Harlingen, Heeren-
veen, Den Helder, Hengelo (O.), Hooge-
veen, Hoogezand, Hulst, Katwijk, Leeuwar-
den, Leiden, Lochem, Meppel, Middelburg,
Nijmegen, Oostburg, Purmerend, Schagen,
Schoonhoven, Sliedrecht, Sneek, Stads-
kanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn,
Utrecht, Veendam, Veenendaal, Vlissingen,
Wildervank, Woerden, IJmuiden, Zeist,
Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht.

KAPITAAL EN RESERVEN

f 7.200.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte
van Binnenlandsche Credietbrieven,
waardoor in ruim 80 plaatsen in Nederland
gelden franco kunnen worden opgenomen.

**ZUID-NEDERLANDSCHE
HANDELSBANK**

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

HANDELSCREDIETEN

Incassering van Wissels — In- en
Verkoop van Buitenlandsch Papier

Effecten — Coupons

DEPOSITO'S

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N.V. W. van Driel's Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditours, Zeebevrachttingsagenten

Telegramadres: FIAT.

Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN

„CALVE-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren

Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen

Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

Eerste Nederlandsche Hypotheekbriefbank

's-GRAVENHAGE — LANGE VIJVERBERG 9

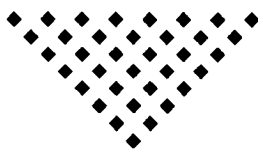
Geeft, van heden af, zoolang de voorraad strekt, tegen beurskoers uit:

5 pCt. Algemeene Hypotheekbrieven.

NEDERLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AFRIKA

LONDON   AMSTERDAM   PRETORIA

389 KEIZERSGRACHT   TELEF. NOORD 85

CORRESPONDENTEN EN AGENTEN IN ALLE BANKPLAATSEN
IN ZUID-, OOST- EN WEST-AFRIKA

OVERMAKEN VAN GELD PER KABEL EN PER BRIEF
FINANCIERING VAN EXPORT EN ALLE ANDERE BANKZAKEN

DE FRIESCHE BANK

(Gebrs. Mispelblom Beijer 1858   —   De Friesche Handelsbank 1873).

Gestort Kapitaal f 2.200.000,—   Reserve f 220.000,—

LEEUWARDEN,

BOLSWARD, DOKKUM, DRACHTEN (R. K. ZIJLSTRA), FRANEKER (W. HEIJT), GORREDIJK, HARLINGEN,
HEERENVEEN, JOURE, LEMMER, SNEEK, STEENWIJK EN WOLVEGA.

Koopt steeds incurante Friesche Gemeente- en Waterschaps-Obligatiën, enz.

HEEMAF

Telefoon Nos. 54, 82 en 119

ELECTRISCHE
APPARATEN EN
INSTRUMENTEN

COMPLETE ELECTRISCHE INSTALLATIES

HENGELO

Telegram-Adres: HEEMAF-HENGELO

ELECTRO-
MOTOREN EN
GENERATOREN

Rotterdamsche Scheepshypotheekbank

Commissarissen: Mr. J. B. VAN BERCKEL, Directeur der 's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Deposito-Kas; D. G. VAN BEUNINGEN, Directeur der Steenkolen-Handelsvereeniging; *Mr. J. COERT, Advocaat; Z. W. C. DEKKERS, Lid der firma Erhardt & Dekkers; Mr. TH. A. FRUIN, Advocaat; *J. VAN DER GIESSEN, Directeur der N.V. C. van der Giessen & Zonen's Scheepswerven; *A. GLEICHMAN, Lid der firma M. van Marle; J. B. A. JONCKHEER, Directeur der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland“; Mr. K. P. VAN DER MANDELE, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging; *J. MEES Mzn., Lid der firma Bonn & Mees; PHS. VAN OMMEREN Jr., Lid der firma Phs. van Ommeren; J. RYPPERDA WIERDSMA, Directeur der Holland-Amerika-Lijn, te Rotterdam.
*Raad van Toezicht.

Directeur: Mr. W. C. MEES.

Uitgifte van 5½ pCt. PANDBRIEVEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 12.760.286,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM - Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in NEDERLANDSCH-INDIË:

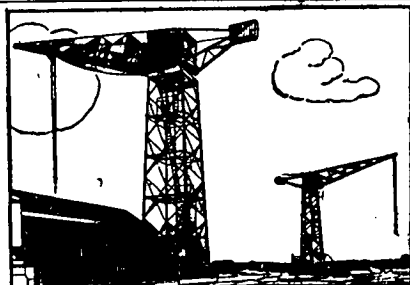
BATAVIA, SOERABAIA, SAMARANG, MEDAN en andere voornamelijk plaatsen.

Vestigingen in de STRAITS-SETTLEMENTS, BRITSCH-INDIË en CHINA:

SINGAPORE, PENANG, RANGOON, HONGKONG en SHANGHAI.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscredietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie
Rotterdam
Yzerbouw - Lijsten - Kranen

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Credietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000,—.

Twintig Kantoren.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM,
HOOFDDORP, LEIDEN, LISSE, PURMEREND, IJMUIDEN, ZANDVOORT.

Gestort Kapitaal f 4.050.000,—

Reserve f 850.000,—

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

ROTTERDAM — DELFT — SCHIEDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 27 NOVEMBER 1918

No. 152

INHOUD

	Blz.
DE VEILIGE VAART IN DE NOORDZEE EN HARE TOEGANGEN IN VERBAND MET HET MIJNENGEVAAR door kapt.-luit. ter zee R. H. van Meerlant	1049
De Amsterdamsche Fondsenbeurs en het Rescontrestelsel..	1051
Ontginning en Credietwezen	1053
Index-cijfers	1054
AANTEKENINGEN:	
Engelsche Bankfusies	1055
De Duitsche „Seedienst”	1055
De handel der Vereenigde Staten.....	1056
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	1056
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1057—1064
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: G. E. Huffnagel.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telef. Nr. 3000. Telegr. adres: Economisch Instituut.

Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 12,—. Buitenland en Koloniën f 14,—
per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonne's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abon-
nement volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

25 NOVEMBER 1918.

De geldmarkt is in de afgelopen week weder tot rust gekomen. Aanvankelijk werd Maandag voor prolongatierente wederom 6 pCt. genoteerd, omdat nog steeds enkele geldnemers er niet in geslaagd waren voldoende geld te verkrijgen. Als tweede notering kwam er echter 5 pCt. bij en de volgende dagen liep de koers snel terug, zoodat heden 3½ pCt. genoteerd werd.

Ook de notering voor particulier disconto liep sterk terug. Aanvankelijk was er voor 4¼ pCt. slechts moeilijk te plaatsen en werden gemeentewissels zelfs boven bankdisconto afgedaan. Ook op het schatkistpapier, waarvoor de inschrijving dezen keer onder bijzonder ongunstige omstandigheden plaats had, werd ingeschreven tot koersen, die van het bankdisconto slechts weinig afweken. Daarna werd ook hier de aanmerkelijke verruiming van de geldmarkt goed voel-

baar, zoodat heden prima papier zelfs voor 3 pCt. plaatsing kon vinden.

De verruiming is buitengewoon snel gegaan en men kan aannemen, dat gelden, die tijden lang zijn vastgehouden, nu, daar de oorlogstoestand heeft opgehouden, beginnen terug te vloeien. Ook was er merkbaar meer zilver in omloop.

* * *

Op het schatkistpapier werd ingeschreven voor een totaalbedrag van f 60.646.000. Toegewezen werden f 43.530.000 promessen à f 988,30 en f 16.470.000 biljetten à f 1000,10, gevende een netto rendement van ca. 4⅓ en bijna 4½ pCt.

* * *

In de weekstaat van de Nederlandsche Bank zijn, zoodals van zelf spreekt, verschillende gunstige veranderingen te bemerken, hoewel de terugvloeiing nog niet dien omvang aannam, dien men uit den stand van de geldmarkt zou hebben verwacht. De beleeningen verminderden weliswaar met 38½ millioen, maar de binnenlandsche wissels vermeerderden nog met ruim 22 millioen. Hieronder was echter weder een groot gedeelte, n.l. f 11 millioen schatkistpapier. Daar verder de rekening-courant-saldi „van anderen” weder met 8½ millioen toenamen, kon de bankbiljettenomloop een flink stuk terugloopen en verminderde met ca. 28 millioen. Verder valt nog te bemerken, dat de goudvoorraad 5 millioen kleiner werd.

DE VEILIGE VAART IN DE NOORDZEE EN HARE TOEGANGEN IN VERBAND MET HET MIJNENGEVAAR.

Hiertoe aangezocht, willen wij trachten een kleine verhandeling te geven over hetgeen den mijnendienst der betrokken naties te doen staat, zoodra de oorlog geacht wordt te zijn geëindigd en het voor de aan de Noordzee grenzende landen een groot belang is geworden, zoo spoedig mogelijk de vaart der handels- en visschersvloeten met zoo groot mogelijke veiligheid voor schip, lading en opvarenden te kunnen doen hervatten.

De eerste vereischten om die vaart met de minst mogelijke kans op verlies „full speed” te kunnen doen plaats hebben, bestaat in het opruimen der door de oorlogvoerende naties voor verdediging en aanval gelegde mijnen, alsmede die der neutralen, die uitsluitend voor verdediging in de hen toebehoorende wateren werden gelegd. Hoe eerder dit geschiedt, hoe beter. Reeds is de Nederlandsche mijnendienst krachtadig bezig zijn mijnevelden, die den toegang van en naar zee afsluiten op te ruimen en zal dit, indien de weersomstandigheden dit toelaten, bij het ter

perse gaan van dit artikel wel zijn voltooid; zoodat alsdan de veilige vaart in alle vaarwaters hier te lande is verzekerd.

Waar wij schrijven voor Nederlanders, die blijkbaar in de zaak belangstellen, doch niet allen in de gelegenheid zullen geweest zijn zich een voorstelling te maken van het mijnenbedrijf, zullen wij, alvorens bepaaldelijk het bovenstaande onderwerp te behandelen, een en ander laten volgen over de mijnen der oorlogvoerende en hun gebruik, de mobilisatie en het bedrijf van onze mijnenleggers gedurende den oorlog en ten slotte de maatregelen aangeven om de zee van deze waterpest te bevrijden, alsmede wat volgens ons oordeel het aandeel daaraan van iedere natie behoort te zijn.

Wij houden ons daarbij aan de naties, welke de Noordzee begrenzen, als zijnde voor ons van 't meeste belang en nemen aan, dat in verder gelegen gewesten de meer in hun belang te geschieden opruiming der gelegde mijnen, door ieder voor zich wordt ter hand genomen.

Mijnen en hun gebruik.

Omtrent automobiele, onzichtbare mijnen of drijvende mijnen, anders dan die, welke losgeslagen van hunne ankers rondreven, is in dezen oorlog weinig betrouwbaars vermeld, waarom ook deze categorie mijnen niet behandeld zal worden.

De mijnen waar wij mede te maken hebben zijn die, welke in de Noordzee verankerd werden of door neutralen op eigen gebied voor verdediging gelegd. Wij geven een kort overzicht van de mijnen als wapen, mijnen, die op weinig uitzondering na allen zich bij het lanceeren automatisch verankeren, d.w.z. zich op een vooraf bepaalde diepte onder water brengen en bij aanraking met een schip explodeeren.

Voor zoover ons, door het onschadelijk maken door explosie of demonteeren van duizenden mijnen, die in dit tijdsverloop op onze kusten aanspoelden, bekend is geworden, is geen enkel type mijn gebezigd, niet voorzien van een inrichting, die haar, van haar ankerkabel losgeslagen, veilig moest maken aan de oppervlakte, zoodat het daaromtrent medegedeelde o.i. op een sprookje berust. Dat een mechanische inrichting wel eens weigert, behoort toch zeker tot de mogelijkheden. In dit opzicht heeft de mijnendienst dus aan het daaromtrent bepaalde ter laatste vredesconferentie voldaan.

Een zelfs korte beschrijving te geven der mijnen, van hun verankering, afvuurwijze, lanceerwijze, enz., is, met het oog op het groote aantal verschillende typen der gebezigde mijnen (alleen van Engeland telden wij er bij aanspoelen 11) in verband met het bestek van dit artikel, niet wel mogelijk.

Engeland. Naar men zegt, had Engeland bij den aanvang van den oorlog 20.000 mijnen, wat gerekend de lange kustlijn met vele havens een gering getal mag heeten, om daarmee daarenboven nog uitgestrekte mijnenvelden te leggen.

De Engelsche mijnenvelden waren dan ook in den beginne en door den grooten afstand der mijnen onderling en door de weinige gevoeligheid van hun afvuurmechanisme, weinig gevaarlijk, in tegenstelling met die der Duitschers, waarover ook in het Parlement scherpe vragen werden gesteld.

Later echter veranderde dit, toen het principe van de Duitsche afvuurmethode op de nieuw aangemaakte mijnen werd toegepast. Men kan zich geen te gering oordeel vormen van de mate van werkkraft, die voor proefneming en aanmaak zijn noodig geweest om den mijnendienst op het peil te brengen, waarop ze pas gedurende den oorlog is gekomen. De Engelsche mijnendienst kon daarna verscheiden successen boeken, helaas echter niet altijd op plaatsen, waarop de Royal Navy trotsch kan zijn.

Duitschland. Dit land had bij den aanvang van den oorlog een goed geschoolden mijnendienst, die al dadelijk succes had en bleef hebben. Principieel was de afvuurwijze bij alle typen der van hen gevon-

den mijnen dezelfde. Hunne lanceerwijze was van dien aard, dat de mijnen van allerlei soort vaartuigen konden worden gelanceerd, al of niet met daarop aangebrachte veranderingen, waardoor zij in staat waren, bijna onmiddellijk na het uitbreken van den oorlog, op verschillende plaatsen van de vijandelijke kust mijnen te strooien.

Toen later bij de Duitschers de onderzeebootmijnenlegger zijn intrede hield, deed dit bij het voordeel voor hen, om ongezien een versperring te lanceren één groot nadeel ontstaan n.l. dit, dat de juiste plaatsbepaling van de ligging der gelegde mijnen door het den onderzeebooten eigen, gebrekkig bestek, uit den aard der zaak zelf gebrekkig moest wezen.

Hetzelfde was het geval bij de later optredende Engelsche onderzeebootmijnenleggers. Hierop wordt later teruggekomen.

Frankrijk. De Fransche mijnen, die hier aanspoelden waren gering in aantal en allen van hetzelfde type, hoewel nog een tweede type van hen bekend is, dat vermoedelijk gediend heeft voor havenverdediging.

Wat de Fransche mijnendienst door het leggen van versperringen in dezen oorlog heeft gepresteerd, wordt vermoedelijk pas later bekend.

België. Dit land bezat bij den aanvang van den oorlog slechts weinig mijnen en enkele mijnenleggers, die voor den aanvang der overgave van Antwerpen de Schelde afkwamen en door ons werden geïnterneerd.

Nederland. Reeds vóór afkondiging der mobilisatie bevonden zich de in dienst zijnde mijnenleggers op hun post, evenals de mijnenleggers in reserve, die met bewaamden spoed in dienst waren gesteld en hunne mijnen aan boord genomen en oorlogsgereed hadden gemaakt.

De mogendheden werden bij de afkondiging onzer neutraliteit in kennis gesteld van ons voornemen tot afsluiting onzer vaarwaters, hetgeen spoedig daarna met succes werd uitgevoerd, waarbij echter maatregelen werden genomen, dat de scheepvaart op de Schelde voor koopvaardij schepen, met inachtneming van zekere veiligheidsmaatregelen, mogelijk bleef.

Dat met deze mededeeling van afsluiting geen praatje voor de vaak werd bedoeld, — men hoorde van mijnen met zand geladen — bleek ten duidelijkste uit het gebeurde met het Noorsche stoomschip „Tysla”, een schip van 6000 ton, dat opstoomende naar Antwerpen in de Wielingen buiten het geheime merk komende door den stroom, op een mijn geraakte en binnen zeven minuten was gezonken.

Het verlies van dit schip, sterkte het vertrouwen van den mijnendienst in zijn wapen en toonde aan het buitenland, dat het zand in onze mijnen, dan toch wel een vreemd soort zand was, hoe betreurenswaardig overigens het voorval was, door het verlies aan menschenlevens der neutrals opvarenden. De nabestaanden en de eigenaren van schip en lading, werden door de Nederlandsche Regeering zoo goed mogelijk schadeloos gesteld.

Inmiddels werden meerdere vaartuigen ingericht tot mijnenlegger-lichter of alleen mijnenlegger, teneinde met aflissing etc. den dienst op peil te houden, waartoe Marinevaartuigen werden verbouwd, vaartuigen van het Loodswezen werden overgenomen en treilers aangekocht, die met noodige verandering in dienst gesteld werden.

Nu kwam voor den mijnendienst een interessante tijd. Het verwisselen der mijnversperringen, die periodiek moesten worden nagezien en door andere vervangen of het verleggen dier versperringen om strategische of spionnageredenen eischte vaak veel van de uitvoerders dier werkzaamheden, welke echter in den regel vlot van stapel liepen. Ook van het personeel der mijnenmagazijnen werd vaak veel gevergd en was het geroep om „schoone mijnen” niet van de lucht, wat voor hen beteekende „aanpakken”.

De Nederlandsche mijnendienst in zijn geheel kan met voldoening op zijn werkzaamheden terug zien. Een aantal slachtoffers valt te betreuren, doch dat is de risico van het vak, die wij dienen te aanvaarden.

Maatregelen om zee en de kustwateren vrij te maken van vrij rondrijvende en verankerde mijnen, alsmede het onschadelijk maken der aangespoelde mijnen.

Het mijnevischen hetwelk door elke natie min of meer op zijn eigen methode wordt uitgeoefend, geschiedt als regel door een of meer spannen mijnevischers met een begeleid schip. Waar hier het doel niet is mijnen met ankers te bergen, tracht men met het vischtuig mijn en anker te scheiden en de bovenkomende mijn zelf, of door het begeleidende schip, te doen in den grond boren. Wil men dit afvisschen systematisch doen, zoo vereischt dit zeer veel tijd, daar het noodig is, om te weten, waar men wel en waar men niet gevischt heeft, onder het varen in span juist bestek te houden en het te bevisschen bestek af te betonnen.

Hiervoor komt voor Nederland in de eerste plaats in aanmerking de 3-mijlsstrook van af de laagwaterlijn van kust en droogvallende banken, naar zee.

Hoewel hier feitelijk geen gevaar voor verankerde mijnen moest bestaan, geeft het vele gebruik van onderzeeboot-mijnenleggers, zooals hiervoor werd medegedeeld, ons geen zekerheid, integendeel de gevonden verankerde mijnen tegen en binnen onze territoriale grenzen door onderzeeboot-mijnenleggers gelegd en die aanleiding gaven tot de scheeps- en bemanningsverliezen bij West-Kappel en Terschelling, bewijzen ons, dat een mogelijkheid op meerdere nog niet ontdekte mijnversperringen binnen en vlak bij ons gebied niet is uitgesloten.

Het vrijmaken c.q. afvisschen langs onze kust is voor onze Marine een werk, dat geruimen tijd zal vragen, ook al zijn omstandigheden van weer en zicht in ons voordeel en is om dit te verkorten het hebben van meerdere mijnevischers zeer gewenscht.

Niet meer dan billijk is, dat de overige naties, die daartoe zeer wel bij machte zijn en wier belang hierbij niet minder geldt dan het onze, de rest der Noordzee voor hunne rekening nemen en zelfs, indien zij door hun meerder materieel eerder gereed zijnde met hun taak in de Noordzee, om mede langs onze kust naar mijnen te zoeken, die niet door ons toedoen, doch wel door het hunne daar zijn gekomen.

Wat betreft het vernietigen van vrij rondrijvende mijnen, hieraan is weinig anders te doen, dan ze bij ontmoeting in den grond te boren. De komende winter is bij het opruimen der verankerde mijnen een welkome hulp. Eén winterstorm haalt meer mijnen van hun kabels, dan een paar honderd mijnevischers in weken. Vermoedelijk echter zullen nog vele mijnen daardoor op onze kust aanspoelen, waarom het ons noodzakelijk voorkomt, de mijnendémonteurs, die in deze vier jaar vaak zulk mooi werk deden, na demobilisatie nog eenigen tijd aan te houden, tot zij een ruim aantal nu vrijgekomen officieren voor démonteren en opruimen van mijnen hebben opgeleid, die dan hun werk kunnen overnemen.

R. H. VAN MEERLANT,
kapitein-luitenant t. zee.

DE AMSTERDAMSCH E FONDSENBEURS EN HET RESCONTRESTELSEL.

In het nummer van 13 dezer is gewag gemaakt van twee pogingen om op de Amsterdamsche Beurs het in het buitenland, in het bijzonder te Londen welbekende en toegepaste rescontrestelsel in te voeren. De eerste poging dateert van 't laatst van 1904. Het was toen wel geen poging om een uitgebreid rescontrestelsel, toepasselijk voor een reeks internationale fondsen te verkrijgen, doch bij het Bestuur van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam werd toen door een aantal leden het voorstel inge-

diend, om bij wijze van proef den handel op rescontre in één of twee soorten aandeelen in Amerikaansche spoorwegen ter Beurze te Amsterdam in te voeren. Vervolgens werd voorgesteld om het Bestuur op te dragen bepalingen te maken betreffende de organisatie van den termijnhandel op de volgende grondslagen:

1°. er worden door het Bestuur halfmaandelijksche rescontredagen, benevens de dagen, waarop de posities geregeld moeten worden, vastgesteld;

2°. de regeling van alle op termijn gesloten affaires zal aan een daartoe op te richten of reeds bestaande instelling worden opgedragen. De wijze, waarop dit zal geschieden, zal nader door het Bestuur, in overleg met die instelling, worden vastgesteld;

3°. de leden van de Vereeniging zullen gehouden zijn aan de sub 2°. genoemde instelling opgave te doen van alle door hen op rescontre gedane transactien;

4°. de leden van de Vereeniging zullen verplicht zijn zorg te dragen, dat te allen tijde bij de sub 2°. genoemde instelling een surplus van minstens 5 pCt. over hun loopende verbintenissen aanwezig zij; de contrôle daarop te berusten bij bovengenoemde instelling;

5°. van de affaires op rescontre zal een afzonderlijke notering worden opgemaakt, met dien verstande, dat bij wijze van proef aanvankelijk de notering in één of twee soorten van aandeelen van Amerikaansche waarden, door het Bestuur aan te wijzen, zal geschieden; het Bestuur is bevoegd bij wetslagen van deze proef het aantal fondsen uit te breiden.

Zooals men ziet, werd er voorgesteld een rescontrebureau te creëren, rescontredagen vast te stellen en een surplus van 5 pCt. verlangd. Dit laatste, de eisch van surplus, is in zooverre van belang, omdat te Londen, noch te Berlijn of Parijs surplus voorgeschreven is.

Bij een nadere toelichting werd er de aandacht op gevestigd, dat door het invoeren van den rescontrehandel de administratie bij de commissionnairs in effecten uitgebreider zoude worden, doch dat daar tegenover staan voordeelen, omdat er door vermeden wordt — en daarop mag wel gewezen worden — het dragen van een zekere hoeveelheid aandeelen van het ene kantoor naar het andere, het laten nazien op ieder kantoor, de koopsom of van uit te rekenen, de nummers te boeken, ze te betalen en er elders weder betaling voor te ontvangen, terwijl dezelfde aandeelen na volbrachten kringloop misschien zelfs nog bij het kantoor van uitgang terugkomen. Veel eenvoudiger is het, alleen de prijsverschillen met elkaar te verrekken. Ook toen ter tijde — in 1904 — werd van het invoeren van het rescontrestelsel — en wel op de Londensche manier — een uitbreiding van den handel ter Amsterdamsche Beurze verwacht, mede door het toevloeien van orders uit het buitenland, derhalve meerdere verdiensten.

Het uit den rescontrehandel voor verkoopers en koopers of liever voor de koopende en verkoopende commissionnairs in effecten voortvloeiende risico werd ook onder de oogen gezien. Bij den contanten handel kan de levering 4 dagen op zich laten wachten; in die vier dagen kan de financieele positie van de tegenpartij zoodanig veranderen, dat de koop-tegenpartij niet meer in staat is de gekochte fondsen te betalen of de verkoper-tegenpartij niet meer in staat is de verkochte fondsen te leveren, bij blanco verkoopen niet meer de verkochte fondsen kan inkooopen en betalen. De termijn van 4 dagen is echter een korte termijn.

Bij het prolongatiestelsel moeten de posten steeds gedekt zijn. Bij het rescontrestelsel wordt de termijn van leveren en afrekenen verschoven, tot 14 dagen toe; in die 14 dagen kan er veel veranderd zijn in de financieele positie van gehandeld hebbende partijen.

Wat het risico betreft, dat voor de commissionnairs in effecten voortvloeit uit den rescontrehandel,

werd door de voorstellers in 1904 beweerd, dat alles in dezen zou afhangen van de condities, waaronder gehandeld zal worden. Stel echter b.v., heette 't, eens, dat het mogelijk ware om een bureau van verrekening op te richten door de Vereeniging voor den Effectenhandel of misschien door een combinatie der kassiers, waar niet alleen de verschillende affaires zouden geregistreerd worden, doch waar ook tevens de verschillen worden verrekend; wanneer nu een ieder lid verplicht ware om al zijn afgesloten transacties daar op te geven en er voor te zorgen had, dat zijn positie daar steeds gedekt bleef (met of zonder surplus) dan zoude, naar de meening geuit werd, de positie der leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel tegenover hunne medeleden (zelfs indien er geen surplus gevraagd werd) zekerder zijn. Nu, bij den zoogenaamden contanten handel, moet men 3 dagen wachten, alvorens men tot levering dwingen kan, bij den rescontrehandel zou de verkooper bij stijging der markt direct tot bijstorting verplicht zijn.

Een surplus van 5 pCt. werd geopperd, omdat bij een verplichting van 10 pCt. surplus gevreesd werd, dat cliënten er de voorkeur aan zouden geven om contant te koopen en prolongatie te sluiten, boven den voor de commissionnairs gemakkelijken termijnhandel. Er werd van 5 pCt. en 10 pCt. surplus gesproken, omdat toen ter tijde een surplus van slechts 10 pCt. voorgeschreven was voor onderpand van prolongatie, en niet, zooals nu, volgens de Beursvoorschriften, na het uitbreken van den oorlog in het leven geroepen, 20 pCt. surplus.

Het gevaar, dat de rechter eventueel de rescontrefaffaires zoude gaan beschouwen als spel en weddenschap, zou, volgens de voorstellers, ondervangen kunnen worden door goede bewoordingen der betreffende contracten, waarin terdege zoude uitkomen, dat de verkooper verklaart op zich te nemen een zekere hoeveelheid van eenige fondsen naar een bepaalden koers op een vastgestelden datum te zullen leveren, terwijl de koper zich verbindt deze aandeelen dan te zullen ontvangen en betalen; het is een tijdaffaire, geen verschilaffaire.

Ter staving van die zienswijze werd aangehaald de conclusie, waartoe Mr. van Regteren Altena in zijn praeadvies aan leden der juristenvereeniging in 1903 gekomen was.

„Dat er voor den wetgever geen aanleiding bestaat terug te komen op zijne sedert zoovele jaren tegenover spel en weddenschap aangenomen houding; dat echter tegenover den termijnhandel met die begrippen niet geopereerd mag worden, daar de overeenkomsten, waarvan partijen zich bij dien handel bedienen, voldoen aan de vereischten, welke de wet noodig en voldoende acht voor den rechtsgeldigen koop en verkoop en lastgeving, en het niet mogelijk is een maatstaf aan te geven, waarnaar die overeenkomsten of combinaties van dergelijke overeenkomsten, zonder gevaar voor ernstige rechtsonzekerheid, zouden kunnen worden onderscheiden in reële of serieuze en niet reële of niet serieuze (spel en weddenschap), en dat eene wetsbepaling een einde behoort te maken aan de jurisprudentie, die bij bedoelde overeenkomsten of combinaties van overeenkomsten de exceptie van spel en weddenschap ontvankelijk verklaart.”

In overweging werd voorts door voorstellers in 1904 gegeven, bij de invoering van den termijnhandel te herzien de wijze van noteering van de koersen der fondsen ter Beurze, waarop door het publiek vooral aanmerking werd gemaakt; een noteering in te voeren, zooals die te Londen plaats heeft, zoodat uit de reeks van de opgegeven koersen eenigszins de koersloop van het betreffende fonds blijkt, terwijl het voorstellers voorkwam, dat het ter verkrijging van een juiste noteering, dienstig kon zijn, dat het Rescontrebureau op aanvraag mededeeling mag doen of het werkelijk contracten van afdoening heeft ontvangen van de betreffende leden, die de noteering opgegeven hebben.

Het voorstel, om bij wijze van proef het rescontrestelsel voor twee soorten aandeelen van Amerikaansche maatschappijen ter Beurze te Amsterdam in te voeren,

werd echter verworpen. Gewag is hierbij te maken van een brochure, door drie leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel opgesteld, waarbij de vraag of de invoering van tijdaffaires in fondsen aan de Amsterdamsche Beurs wenschelijk was, voor het oogenblik althans — d.i. in 1904 — ontkennend beantwoord werd, omdat voor de groote meerderheid van de leden der Vereeniging de nadeelen op den duur grooter zouden zijn dan de voordeelen. In die brochure werd er op gewezen, dat vóórdat de Vereeniging voor den Effectenhandel haar eigen beurslokalen in gebruik had genomen, tijdaffaires aan de Amsterdamsche Beurs niet in gebruik zijn gekomen, in verband met den toestand, waarin men op die beurs, als voor ieder toegankelijke plaats, verkeerde. Die toestand is sedert veranderd, daar de Vereeniging voor den Effectenhandel sedert haar eigen lokalen heeft, zoodat van den fondsen-rescontrehandel buitengesloten kunnen worden personen, met wie 't beter is geen zaken te doen, met wie te handelen een te groot risico met zich brengt.

Dat ter besparing van tijd, arbeid en risico, voortspuitende uit het dagelijks heen en weer leveren van posten, met de daaraan verbonden betalingen, het wel wenschelijk kon zijn — werd in de brochure toegegeven — tot een andere techniek zijn toevlucht te nemen, doch dat tijdhandel hiervoor niet noodzakelijk is: een goed ingerichte dagelijkse clearing, leert New York, is opgewassen tegen omzetten van 3 à 4 miljoen shares per dag. Voorts werd betoogd, dat invoering van den tijdhandel weliswaar den handel een grootere uitbreiding zouden geven, doch dat van die uitbreiding slechts een betrekkelijk gering aantal zoude profiteren; dat de rescontrehandel de gelegenheid verruimt voor het publiek om te speculeeren, hetgeen aanstoot zoude kunnen geven en de regeering zoude nopen zich met den effectenhandel te bemoeien; dat uit juridisch oogpunt het aangaan van tijdaffaires niet zonder gevaar is, zoolang niet de wet uitdrukkelijk bepaalt, dat zij door den rechter niet als spel en weddenschap mogen beschouwd worden.

Wat de Amsterdamsche Beurs in het bijzonder betreft, werd de invoering van den rescontrehandel ont-raden op grond van de financieele draagkracht van verschillende effectenhandelaren ter Beurze. De omstandigheid toch, dat hier slechts contante handel bestaat, gevoegd bij die, dat de beurs tot voor korten tijd voor een ieder toegankelijk is geweest, was oorzaak, dat men in den tijd, waarin de meesten van de leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel zijn toetreden, zich niet de vraag gesteld heeft of de candidaat onder alle omstandigheden gedurende twee weken „goed voor zijn geld” kon worden geacht; in het feit der toelating tot het lidmaatschap der Vereeniging kan geen waarborg worden gezien, dat het lid ook voldoende credietwaardig is om termijnzaken met hem te doen; er bestaat minst genomen onzekerheid of de leden in alle opzichten voldoen aan de eischen, die men wel dient te stellen aan personen, met wie men verbintenissen moet aangaan, welke 14 dagen loopen en de nakoming waarvan door geen enkele zakelijke zekerheid wordt bevestigd. Sedert de reglementswijziging van 1902 zijn, wordt in de brochure toegegeven, nadere, strengere eischen voor de toelating gesteld, doch daarbij had men uitsluitend het oog op contanten handel.

Als tweede bezwaar voor het invoeren van den termijnhandel ter Amsterdamsche Beurze, werd in de brochure genoemd, het bezwaar, dat tijdaffaires grootere eischen stellen aan de financieele kracht van de leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel; dit bezwaar zoude niet voor allen even zwaar wegen, doch het zwaarst voor de minder vermogenden. Ten derde werd gewezen op de bij de te verwachten grootere omzetten nadeelige gevolgen van onjuiste noteeringen, zoowel voor commissionnairs als voor het publiek. De invoering van tijdaffaires zoude gepaard

moeten gaan met een ander stelsel van noteeren, b.v. door het aanstellen van streng gecontroleerde hoekmannen, met verbod van eigen handel te doen; invoering van typenoteering zoude een langeren beurstijd eischen.

Ten slotte werd er op gewezen, dat de provinciale huizen bij invoering van tijdaffaires een groot deel hunner desbetreffende orders naar Amsterdam zullen willen overbrengen; dan zal Amsterdam, evenals Londen, van hen geen surplus moeten vragen; daardoor ontstaat een grooter risico, dat nog verzwaaard wordt door grooter omvang der engagementen van provinciale huizen en doordat de provinciale firma's zich in den regel niet kunnen dekken door van hunne cliënteel surplus te vragen.

Zooals hiervoren vermeld, is nog van een recente poging om tot het rescontrestelsel ook hier te lande te komen, gewag te maken.

Wij zullen dit artikel met de bespreking daarvan in een volgend nummer voortzetten.

v. L.—D.

ONTGINNING EN CREDIETWEZEN.

Vanwege de *Nederlandsche Heidemaatschappij* ontvingen wij de volgende bijdrage:

Zooals het geld de ziel is van elke negotie, is het dit ook van ontginning. Gevestigde zaken met een goede renommée trekken het geldbeleggend publiek aan en kunnen zich het benodigd crediet dan ook gemakkelijk verschaffen. Ook in deze tijden is weder bij voortdoring aan den dag getreden, hoe gul en grif de gevraagde credieten aan solide handels-, industriele- en scheepvaartondernemingen worden toegestaan. Hierin ligt het voornaamste geheim van het expansie-vermogen en de ongestoorde ontwikkeling dier ondernemingen.

Na hetgeen ons volk sedert het uitbreken van den oorlog heeft ondervonden, kan worden beweerd, dat weinig ondernemingen van grooter vitaal belang zijn voor het Nederlandsche volk dan die, welke zich de verhooging der productiviteit van onzen eigen bodem ten doel stellen.

Uit de voorgaande artikelen ¹⁾ is gebleken, dat daartoe bij uitstek ontginning moet worden gerekend. Het crediet vormt voor een vlotten voortgang van de ontginning, zooals in het belang van ons volk moet worden geëischt, een vraagstuk van den eersten rang. Voor de ontsluiting der woeste gebieden, door den aanleg van wegen, kanalen en waterleidingen, gevolgd door ontginning en huizenbouw zijn groote kapitalen benodigd en het moet vaststaan, dat het geld daarvoor ter beschikking is of wordt gesteld op een vlotte, niet omslachtige en billijke wijze. De vraag rijst, of dit wel het geval is, en zoo neen, op welke wijze voorzieningen moeten worden getroffen. Allereerst moet dan worden opgemerkt, dat door de wijze, waarop het particulier crediet tot nog toe de ontginning wilde dienen, genoemde voorwaarden niet worden vervuld. Het benodigde kapitaal komt doorgaans traag, omslachtig en duur ter beschikking van de ontginners, hetzij zij op kleinere of grootere schaal ontginnen. De oorzaak hiervan zetelt in het gebrek aan vertrouwen in deze gedegen Nederlandsche onderneming. Er bestaat bij particulieren dikwijls vrees voor moeilijkheden in de rentebetaling en aflossing der geleende kapitalen. Het gevolg daarvan is, dat het crediet minder gul ter beschikking wordt gesteld, dan in het algemeen belang gewenscht is. Doorgaans wenscht men een grootere overwaarde der beleggings-objecten, terwijl met de kansen op en feiten van toename der grondwaarde om dezelfde reden geen rekening wordt gehouden.

Dikwijls worden, doordat de onderhandelingen afspringen, twee- en meermalen taxaties voor hypotheek uitgevoerd, zoodat het veel te lang duurt alvo-

rens het geld er is. De ontginner moet hooge kosten voor taxatie en provisie betalen en een door niets gemotiveerde hoogere rente dan voor oud land. In stede van het zoo nuttige doel te bevorderen, wordt het tegengewerkt. Men meent verplicht te zijn in de hoogere rente en onkosten de risico te disconteeren. Ontkend kan niet worden, dat in sommige gevallen risico bestaat, zooals bij elke onderneming, b.v.b. als minder geschikte grond wordt ontgonnen, de ligging ongunstig is, of de uitvoering aan ondeskundige leiding wordt toevertrouwd.

In welke mate onvoldoend krediet ontginning heeft tegengehouden is niet nauwkeurig te schatten. Doch het heeft buiten twijfel een zeer slechten invloed gehad op de ontplooiing van het particulier initiatief en, wat het ergste is, op de verzorging van ons volk met levensmiddelen. Als in den tijd, toen kunstmest e.a. grondstoffen in overvloed aanwezig en goedkoop waren, het geld onbekrompen ter beschikking ware gesteld, zou er thans minder nood zijn geweest. Deze beschouwing in het verleden, hoe weinig ze ook helpt voor het heden, moge voor de naaste toekomst haar juiste waardeering vinden.

Niet het particulier crediet is in de eerste plaats voor hulpverlening aangewezen. Dit crediet toch beziet de zaak van zijn eigen, d.i. streng behoudend standpunt. Zij let slechts op haar eigen belang, dat van den credietnemer komt pas in de tweede plaats. Bij den particulier maakt het in 't algemeen geen punt van overweging uit of er een algemeen en landsbelang mede gemeoid is. Hij wenscht „veilig” te beleggen en veel te verdienen.

Van het particulier credietwezen kan dus een krachtige bevordering der ontginning noch verwacht, noch verlangd worden. Evenmin ook van de boerenleenbanken, die geen aanleiding hebben bij de belegging der haar toevertrouwde gelden een ander principe te huldigen. Daarenboven hebben die banken haar geld meestal noodig om te voorzien in de gewone bedrijfsbehoefte als aankoop van grondstoffen en uitbetaling van loon. Om al deze redenen dient een krachtige bevordering van de ontginning eenvoudig te worden bezien van breed staatshuishoudelijk standpunt. De Staat moet hier ingrijpen. De Staatscommissie voor den Landbouw, in 1906 ingesteld, heeft in haar Verslag aan de Koningin de wenschelijkheid van een Staatshypotheekbank uitgesproken, zonder nochtans tot de oprichting daarvan te adviseeren. Men vreesde benadeeling van het particulier credietinstituut. Zulks o.i. volkomen ten onrechte. De Staat mag niet enkel, doch is aangewezen werken te financieren, die anders niet of te traag tot stand komen, als hij maar de overtuiging heeft, daarmede een levensbelang van het volk te dienen. Hij kan tot dat doel een wet in 't leven roepen en desnoods bepalen, dat het particulier crediet als bemiddelaar fungeert. De Staat echter dient het risico te dragen en het dus mogelijk te maken, dat de gelden vlot en tegen billijke vergoeding ter beschikking komen. Zijn risico dekt hij door wissels op de toekomst, in dit geval door verhooging van de draagkracht van het volk. Hij kan zich in den vorm van eerste hypotheek volstreekte zekerheid verschaffen van de terugbetaling, met matige rente, der geleende kapitalen.

Door de onopzegbaarheid der hypotheek, anders dan in gevallen van gebleken verwaarloozing of wanbeheer, wordt den ontginner de zorg voor plotselinge opzegging of renteverhoging bespaard. Dit laatste toch geschiedt maar al te dikwijls zonder grondige redenen door particulieren en banken. Staatshulp ware op zoodanige leest te schoeien, dat staatshypotheekbrieven worden uitgegeven, die bovendien doordat het object in eigen land gelegen is, ongetwijfeld genoeg koopers zullen vinden.

Er mag op gewezen worden, dat vlak over onze grenzen, in het Groothertogdom Oldenburg reeds sedert

¹⁾ Zie pag. 962, 979 en 1033.

1898 een dergelijke Staatshypotheekbank (Bodencreditanstalt) bestaat ter bevordering van ontginning en kolonisatie van woeste gronden. Deze leent geld voor ontginning en huizenbouw vóór den oorlog tegen resp. 4 en 3 pCt., thans 5 en 4 pCt., en neemt voor zekerheid der uitgeleende gelden eerste hypotheek. Haar eigen gronden doet zij na aanleg van wegen en waterleidingen door het Landeskulturfonds, de Oldenburgsche Heidemaatschappij, uitgeven in perceelen van 6—10 H.A. aan boeren en arbeiders, op hun naam. Eerst na 10 jaren wordt een pacht of „canon” van f 18 tot f 30 geheven, welke pacht met het 30-voud kan worden afgelost. De hypotheek is onopzegbaar. Hoogst zelden komt het voor, dat moet worden ingegrepen wegens verwaarloozing, onbekwaamheid of slecht gedrag. Grootte zowel als kleine ontginners profiteeren van de Creditanstalt. Telkens als een gedeelte in cultuur is gebracht, wordt het crediet verhoogd, doch menigmaal ook reeds van te voren. Dit hangt van den persoon, zijn bekwaamheid, doorzicht en ijver af.

Op deze wijze was het mogelijk, bij de enorme uitgestrektheden heide en hoogveen alleen van het staatsbezit ruim 6000 H.A. in cultuur te brengen. Voor boerderijenbouw werd op deze bezittingen door den staat ruim 1 miljoen gulden bijgedragen. Daarenboven werden aan particuliere bezitters groote sommen op hypotheek geleend. De leiding is natuurlijk aan bekwaame handen toevertrouwd. Tot de voedselvermeerdering heeft het systeem zeer aanzienlijk medegewerkt. Oppositie van de zijde van particuliere credietinstellingen heeft de Staatshulp niet uitgelokt. Trouwens de op de ontginningen gekweekte welvaart komt aan de eerste grootelijks ten goede.

In Engeland wordt met Staatscrediet de omzetting van pachthoeven in Ierland in eigen-geërfd bezit bevorderd, om de productiviteit van den bodem te verhoogen. De oorspronkelijke eigenaar ontvangt daarvoor grondrentebrieven. Sedert 1908 werd ruim 300 miljoen gulden voor dit doel uitgegeven. De rente en aflossing bedragen $3\frac{1}{4}$ à 5 pCt., 720.000 H.A. met boerderijen gingen reeds in eigendom aan de pachters over.

Hieruit blijkt dus, dat de idee van staatscrediet elders reeds in practijk is gebracht en er goede uitkomsten mede zijn bereikt. De Nederlandsche Staat kan de ontginning krachtig bevorderen door een soortgelijken weg te bewandelen. Wij nemen op grond van jarenlange ervaring aan:

1e. dat bedrijven van pl.m. 30 H.A. worden gevormd, op ieder waarvan een boerderij en arbeiderswoning worden gesticht;

2e. dat in 25 jaar de ontginning voltooid moet zijn, of pl.m. 400 boerderijen en 400 arbeiderswoningen;

3e. dat gemiddeld niet meer dan 10 pCt. van het benodigde kapitaal, behalve den grond, door den ontginner kan worden gefourneerd.

Er is dus van het totaal kapitaal 90 pCt. crediet benodigd, terwijl wordt aangenomen, dat de grond in zijn woesten staat 15 pCt. vertegenwoordigt van laatstgenoemd kapitaal. Er is dus een meerwaarde boven ontginnings- en bouwkapitaal van 25 pCt. In den regel leenen hypotheekbanken 60 pCt., hoogstens 66½ pCt. der getaxeerde verkoopwaarde, die meestal ver beneden de door ontginning verkregen waarde blijft. Hiermede wordt volstrekt niet bedoeld, dat de Staat geen grotere bedragen zou mogen en kunnen leenen, dan tot 80 pCt. der bovengenoemde waarde. De Landarbeiderswet stelt de gelegenheid open een „plaatsje” in eigendom te verkrijgen tot een maximum bedrag van f 4500 à 4 pCt., als de aanvrager daarop f 500 kan afbetalen. De overwaarde bedraagt dus pl.m. 11 pCt. ¹⁾

In Denemarken werkt een gelijksoortige wet reeds sedert 1899, zoomede in het Britsche Rijk. In Dene-

¹⁾ [Men zie het artikel ter zake op pag. 790 van den vorigen jaargang. — Red.]

marken bedraagt de overwaarde 10 pCt. Het sociale belang van de Staatshuishouding bij deze kleine bedrijven is niet grooter dan dat van een ongestoorde voortzetting der ontginning.

De inkomsten, die van den ontgonnen grond worden verkregen, moeten beschikbaar blijven voor omlopend bedrijfskapitaal en rentebetaling der staats-hypotheek. Het geheele kapitaal voor ontginning, wegeaanleg en huizenbouw moet dus worden geleend. Het vormt na de ontginning vast of onroerend kapitaal. Als zoodanig kan het van lieverlede door toename van productie en afname van de behoefte aan meststoffen, een grooter bedrag aan rente, aflossing en winst afwerpen. De Staat kan uit dien hoofde zonder risico wellicht tot 90 pCt. van het benodigde bedrag als eerste hypotheek verstrekken, omdat:

1e. de grond in waarde toeneemt en daarmede de zekerheid stijgt van het beleggingsfonds en dus van rente en aflossing;

2e. een landsbelang van den eersten graad wordt gediend door verhooging der productie en tegelijkertijd onze onafhankelijkheid wordt versterkt;

3e. het een uitstekend middel is tot voorkoming van werkloosheid en landverhuizing;

4e. de nederzetting er door wordt bevorderd.

Het is moeilijk thans bij benadering te begrooten, welk bedrag jaarlijks noodig zal zijn. Als grondslag voor een begroting wordt aangenomen, dat de uitgaven het midden houden tusschen prijzen van vóór en tijdens den oorlog, en voorts, dat de grond voor $\frac{1}{2}$ met graan, $\frac{1}{2}$ met gras en $\frac{1}{2}$ met hakvruchten wordt beteeld.

Per H.A. zullen de kosten dan bedragen:

Ontwatering en aanleg van wegen	f 100,—
Grondwerk	„ 500,—
Meststoffen	„ 300,—
Zaaizaad en pootgoed	„ 50,—
Bewerking en verpleging	„ 50,—
Oogsten en oogst verwerken	„ 70,—
Gebouwenkapitaal	„ 500,—
Toezicht, onvoorzien en renteverlies	„ 150,—
Totaal	f 1720,—
Opbrengst van den oogst	„ 620,—

Blijft onroerend kapitaal . . . . . f 1100,—
Hierbij te voegen 15 pCt. oorspronkelijk
grondkapitaal . . . . . „ 150,—

Totaal onroerend kapitaal rond . . . . . f 1250,—

Hiervan zou, als de ontginner 20 pCt. zekerheid moet geven, de Staat dus f 1000 crediet moeten verstrekken als eerste hypotheek. Bij een geleidelijk in cultuur brengen van allen ontginbaren woesten grond in Nederland zou dus, indien bovendien voor alle ontginningen van dezen credietvorm gebruik werd gemaakt, gedurende 25 jaar een bedrag van f 12 miljoen 's jaars benoodigd zijn, in totaal dus een maximaal bedrag van f 300 miljoen. Dat dit geld het levensbelang van ons volk duurzaam zoude dienen, lijdt geen twijfel.

K. D.

Arnhem.

INDEX-CIJFERS.

Gelijk voor de vorige maand valt ook voor October wederom een geringe daling te boeken. Het totaalcijfer verminderde met 28 punten, zoodat het absolute cijfer thans 6210 bedraagt, tegenover 2565 aan den vooravond van den oorlog. Het percentueele cijfer liep van 283,5 tot 282,6 terug.

The Economist teekent bij de cijfers aan: deze daling was het gevolg van beslissende, maar tegenstrijdige bewegingen in twee of drie hoofdmakten, en moet niet gehouden worden voor een vooruitlopen op een algemeen te verwachten tendens als gevolg van marktverwelingen in verband met den naderenden vrede. Niettemin heeft de groote wending

in het wereldgebeuren zekerlijk een invloed gehad op verschillende markten van handelsartikelen, want in elk geval is de kans op herstel van normale toestanden, zij het ook niet dadelijk, met dat al toch belangrijk groot.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5)	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April "	560	350½	626½	493	567	2597	118,0
1 Juli "	565½	345	616	471½	551	2549	115,9
1 October "	646	405	611½	472½	645	2780	126,4
1 Januari 1915	714	414½	509	476	686½	2800	127,3
1 April "	840	427	597	644	797	3305	150,2
1 Juli "	818	428	601	624	779	3250	147,7
1 October "	809½	470½	667	619½	769½	3336	151,6
1 Januari 1916	897	446	731	711½	848½	3634	165,1
1 April "	949½	503	796½	851	913	4013	182,4
1 Juli "	989	520	794	895	1015	4213	191,5
1 October "	1018	536½	937	858½	1073	4423	201,0
1 Januari 1917	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
Einde Jan. "	1310	561	1137	825½	1119½	4953	225,1
" Febr. "	1312½	581½	1189	829½	1159½	5072	230,5
" Mrt. "	1346	610½	1226	834½	1283	5300	240,9
" April "	1362	642	1240	842	1293	5379	244,5
" Mei "	1376½	648	1261½	839½	1286½	5412	246,0
" Juni "	1432½	652½	1441	841½	1278½	5646	256,6
" Juli "	1333½	607	1512	840	1296½	5589	254,4
" Aug. "	1342	670	1504½	830	1311½	5658	257,1
" Sept. "	1221½	726	1509½	822½	1354½	5634	256,1
" Oct. "	1226½	724	1575½	824	1351	5701	259,1
" Nov. "	1236½	679	1660½	848	1344	5768	262,2
" Dec. "	1286½	686	1684½	839½	1348½	5845	265,7
" Jan. 1918	1221½	686	1719½	829	1329	5785	262,9
" Febr. "	1235	693	1733	838	1319	5818	264,4
" Mrt. "	1238	697	1777	836	1319	5867	266,6
" April "	1244	744½	1760	850	1342½	5941	270,0
" Mei "	1247	777½	1773½	849	1369	6016	273,4
" Juni "	1274	777½	1811½	861½	1380½	6105	277,5
" Juli "	1274	777½	1808	889½	1379	6128	278,5
" Aug. "	1287½	775	1920	889½	1395	6267	284,8
" Sept. "	1246½	779½	1929	889	1394	6238	283,5
" Oct. "	1271	780	1889	878½	1391½	6210	282,6

Op de katoenmarkt is het laatste wereldnieuws zeker in de eerste plaats van grooten invloed geweest. Niet alleen verminderde het ruwe Amerikaansche en Egyptische materiaal, maar ook viel een belangrijke inzinking van garen en wolprijzen waar te nemen, welke sedert het begin van het vorige jaar maand voor maand een stijging te zien gaven. De heeren Robert Barbour Bros. schrijven dit in hun marktbericht voornamelijk toe aan de oorlogsgebeurtenissen en den naderenden vrede. De markt was onzeker over de te verwachten neigingen na den wapenstilstand.

Wat de voedingsmiddelen betreft was ingevoerde tarwe aan het einde der maand flauwer, daarentegen haver, aardappelen en varkensvleesch vaster. De „delfstoffen” groep was onbelangrijk, behalve een zeer gevoelige daling in de koperprijzen en een zwakkere voor tin, terwijl in de groep „diversen” india rubber ongeveer 2 d. per lb. moest laten vallen. In afwachting van de marktbevingen in de groothandelsprijzen en de toekomstige wijzigingen in de indexcijfers kan de herinnering aan de uitgebreide officieele prijscontrole, welke in het leven geroepen werd, ons reeds een waarschuwing zijn voor een overdreven verwachting van groote prijsdalingen.

Kleinhandelsprijzen. De verhoudingscijfers van verbruiksartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke — zooals de lezer weet, thans nog slechts voor dezulke, waaroemtrent in de verslagmaand en de daaraan voorafgaande door dezelfde coöperaties prijsopgaven werden verstrekt — door het Centraal Bureau voor

de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende.

Artikelen	1913	1914	1915	1916	1917	Aug. 1918	Sept. 1918
Koffie	94	88	91	100	118	176	176
Margarine	127	99	102	110	122	138	138
Olie (boter)	94	97	130	149	232	—	—
Stroop	100	100	125	161	179	193	196
Suiker (basterd) ..	89	91	105	115	116	118	118
" (melis)	85	89	98	102	103	102	102
Zout	80	80	90	90	110	190	190

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

AANTEKENINGEN.

Engelsche bankfusies. — De Engelsche bankfusies, die in het afgelopen jaar telkens de aandacht hebben gaande gehouden, hadden alle dezen gemeenschappelijken trek, dat zij de centrale positie van Londen versterken. Hetzij de groote lichamen voortgingen provinciale en in den laatsten tijd ook koloniale of buitenlandse banken in zich op te nemen, hetzij, wat vooral de aandacht had, de centrale instellingen zelve zich onderling fusioneerden, steeds waren het middelpunt zoekende krachten, die in het proces tot uiting kwamen. Ditmaal bevatten de Engelsche bladen nadere gegevens omtrent een fusie, die door hen van tegengestelden aard wordt geacht, de fusie n.l. van de Bank of Liverpool, een van de grootste zelfstandige provinciale instellingen met een depositocijfer van ruim £ 50 miljoen en Martin's Bank, een van de oudste Londensche instellingen, dateerend uit het eind der 16e, begin 17e eeuw, en eerst in 1891 in een naamlooze vennootschap omgezet. Het depositocijfer van Martin's Bank bedraagt £ 5 miljoen. De fusie wordt gemotiveerd met een beroep op de wenschelijkheid van een eigen Londensch adres. Het zwaartepunt der nieuwe instelling blijft echter in de provincie.

Al zal men moeten toegeven, dat inderdaad op het oogmerk deze fusie van eenigszins anderen aard is dan de rest, zoo mag toch de vraag worden gesteld of ten slotte ook hier niet middelpuntzoekende krachten werkzaam zijn, die op den duur gelijk resultaat kunnen leveren als de overige fusies. Is niet de oude Midland Bank thans gegroeid tot de eerste der Londensche banken en dragen twee der vier grootste Berlijnsche banken niet den naam van Dresdner en Darmstädter Bank?

De Duitse „Seedienst”. — Blijkens mededeling in de Schiffahrt-Zeitung van 16 November zal de Duitse „Seedienst” (zie de bijdrage in No. 118 van dit tijdschrift „Aanvallen op Lloyds”), oorspronkelijk gedacht als een groots opgezette inlichtingendienst voor de zeevaart, met een net van eigen agenten over de wereld verspreid, zich voorlopig beperken tot de uitgave van de Schiffahrt-Zeitung, van een telegram-kode, een bijzondere publikatie voor de Duitse pers en een jaarboek. Voorzeker een bescheiden begin. Maar deze bescheidenheid biedt twee voordelen. Ten eerste, dat het plan in deze vorm uitvoerbaar en financieel mogelijk wordt en bovendien zijn nut zal hebben. Ten tweede, dat het de mogelijkheid openlaat om van het grootse plan af te zien. Laten wij hopen dat, als de tijd gekomen is waarin de Seedienst zijn Lloyds-doublure zou kunnen aanvatten, het internationale handelsverkeer een zodanige loop zal hebben genomen, dat het niet meer noodig zal zijn een Duits en een Engels instituut van dezelfde strekking naast elkaar in te stellen of te handhaven. De wereld kan voorshands werkelijk zijn geld en krachten wel beter gebruiken dan door tweemaal hetzelfde te doen. De internationaal-gezinde toon van het aangehaalde artikel uit de Schiffahrt-Zeitung wekt altans van die kant enige hoop.

R. M.

De handel der Vereenigde Staten. — De National City Bank te New York heeft een interessant tableau gepubliceerd van den Amerikaanschen handel in oorlogstijd. De publicatie heeft ons in de oorspronkelijke bron niet bereikt. Wij vinden het overzicht opgenomen in de avondeditie der „Telegraaf” van Zaterdag j.l.

Vergeleken worden het totaal der vier jaren, die aan dan oorlog voorafgingen en de vier jaren van den oorlog, waarnaast in procenten is uitgedrukt de toeneming der laatste periode. De cijfers drukken miljoenen dollars uit. Gegeven is een onderscheiding naar productengroepen en naar werelddeelen.

Import	Vredesj.	Oorlogsj.	toeneming
Grondstoffen	2.335	3.913	67
Voedingsmiddelen (ruw)	871	1.195	37
Idem (bewerkt)	790	1.325	68
Half fabriakaten	1.250	1.648	32
Geheel afgew. artikelen	1.579	1.410	11 ¹⁾
Diversen	62	67	10
Totaal	6.887	9.558	39

Export	Vredesj.	Oorlogsj.	toeneming
Grondstoffen	2.960	2.733	8 ¹⁾
Voedingsmiddelen (ruw)	523	1.795	268
Idem (bewerkt)	1.215	3.057	152
Half fabriakaten	1.440	3.470	141
Geheel afgew. artikelen	2.771	8.057	191
Diversen	31	300	956
Totaal	8.940	19.412	117

Import	Vredesj.	Oorlogsj.	toeneming
Europa	3.376	2.204	35 ¹⁾
Noord-Amerika	1.429	2.787	95
Zuid-Amerika	838	1.789	114
Azië	1.002	2.178	117
Afrika	95	231	142
Australië	147	369	152
Totaal	6.887	9.558	39

Export	Vredesj.	Oorlogsj.	toeneming
Europa	5.616	13.569	141
Noord-Amerika	2.120	3.666	73
Zuid-Amerika	512	879	72
Azië	431	950	121
Afrika	104	180	73
Australië	301	430	43
Totaal	9.084	19.674	117

¹⁾ afnemings.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Demobilisatie en werkverschaffing. Er is de aandacht op gevestigd, dat de taak, om al de werkkrachten, die zich thans bij de demobilisatie als werkzoekenden bij de arbeidsbeurzen doen inschrijven, spoedig en op regelmatige wijze aan arbeid te helpen, in groote mate verlicht wordt, indien de werkgevers al hun aanvragen om arbeidskrachten indienen bij het orgaan der arbeidsbemiddeling in de gemeente, waar hun bedrijf gevestigd is.

Beperking van den verbouw van gewassen. Bij Kon. besluit van 16 November is opnieuw gewijzigd het besluit tot aanwijzing van de gewassen, waarvan de verbouw kan worden beperkt, verboden of niet dan voorwaardelijk toegestaan. In het gewijzigde besluit worden thans de volgende gewassen genoemd, waarvan de verbouw in het algemeen of in bepaalde gedeelten des lands kan worden verboden, beperkt of niet dan voorwaardelijk toegestaan: bruin en geel mosterdzaad, karwijzaad, zaad van voederbieten en mangelwortelen, blauw maanzaad, kanariezaad, anijszaad, zaaiuien, Westerwoldsch raygraszaad en andere grassen voor zaadwinning, koolrapenzaad, knollenzaad, cichoreizaad, peenzaad, pastinakenzaad, uienzaad, spinaziezaad, alle groentezaden voor zoover in dit besluit nog niet genoemd, suikerbieten, vlas, hennep, cichorei, tabak, pootuien, kool, peen, koolrapen, knollen, pastinaken, alle soorten

groenten, voor zoover in dit besluit nog niet genoemd, zaad van Oost-Indische kers, zonnebloemen, aardbeziën, bloembollen, vruchtboomen en vruchtstruiken, griend- of wishout, boomkwekerijgewassen, bloemisterijgewassen, vroege aardappelen en geneeskrachtige kruiden.

Boter en margarine. In verband met de nieuwe bepaling, dat voortaan margarine 10 pCt. mélange A en B resp. 35 en 65 pCt. natuurboter zullen bevatten, zijn de maximuminkooprijzen van deze artikelen voor de gemeenten verhoogd. De prijzen voor den verbruiker blijven echter ongewijzigd. De geldigheidsduur van den verbod wordt in verband hiermede van 10 dagen teruggebracht tot 9 dagen.

Kaas. De Minister van Landbouw heeft nieuwe prijzen vastgesteld voor jonge en belegen kaas. In evenredigheid met de winter-melkprijzen zijn de inkooprijzen voor de gemeenten voor jonge kaas aanmerkelijk verhoogd. De verkooprijzen zijn niet verhoogd; echter is de prijs voor belegen kaas-15 ct. per K.G. hooger gesteld dan die voor jonge. De nieuwe inkooprijzen treden 1 December in werking.

Koffie. Met ingang van 27 November is de tusschenhandelsprijs voor koffie vastgesteld op f 1,21 per ½ K.G. los en f 1,24 per ½ K.G. verpakt. Bovendien zijn nieuwe maximumrijzen vastgesteld voor koffie-extract en koffie-essence.

Slaolie. De partij slaolie, tot dusver gereserveerd, staat ter beschikking, zijnde ongeveer ½ miljoen flesschen; de prijs voor de verbruikers is vastgesteld op f 2,75 per 1/1 flesch.

Cacaopoeder. Het in de beschikking van 23 Augustus j.l. bepaalde betreffende het verwerken, afleveren en vervoeren van cacaopoeder is door den Minister ingetrokken.

Chocolade-reepen. Het ligt in de bedoeling de distributie van ongevulde chocolade-reepen na 23 November, nog gedurende 13 weken op den bestaanden voet voort te zetten.

Suiker voor industrieën. De Minister van Landbouw heeft besloten voorloopig aan de industrieën voor de maanden October tot December toe te wijzen 50 pCt. der hoeveelheden, die het vorig jaar voor het binnenland zijn verbruikt.

Toiletzeep. De verbodsbepalingen op de aflevering en het vervoer van harde zeep en zeepoeder zijn tot nader order niet van toepassing verklaard op toiletzeep. De maximumrijzen voor deze zeep zijn eveneens ingetrokken; die voor scheerzeep blijven nog van kracht.

Petroleum. Voor elk lichtloos gezin, zal voorloopig een hoeveelheid van 4 Liter petroleum voor eenmaal ter beschikking worden gesteld. De prijs voor den verbruiker bedraagt 44 cent per Liter.

Benzine. Met ingang van 19 November zijn de toewijzings-percentages voor motorbrandstof aanmerkelijk verhoogd, terwijl aan alle bedrijven, aan doctoren en ten dienste van dorschmotoren benzine zal worden toegewezen. Motor-spirit zal een hoog benzinegehalte verkrijgen en goedkoop worden. De prijs van benzine, kunstterpentijn en autospirit wordt 55 cent per Liter.

Rijverbod automobielen, enz. Met ingang van 22 November is ingetrokken het verbod op het vervoer van motorbrandstoffen in de reservoirs van motorrij-, motorvoer- en motorvaartuigen. Overigens blijft het algemeene verbod tot aflevering en vervoer van ruwe benzine, benzol en al hare derivaten, alsmede mengsels daarvan bestaan.

IJzergaren. De maximumrijzen voor ijzergaren zijn nog eenigszins aangevuld.

Rijkskleeding. De eerste zending aan de gemeenten omvat ongeveer 65.000 ulsters (voor mannen en jongens), 25.000 motorjerkers, 60.000 dames-

rokken, 450.000 hemden (voor mannen, jongens, vrouwen en meisjes), 30.000 molton dekens en 30.000 omslagdoeken.

Handelsmaterialen in ijzer en staal. Met ingang van 25 November zijn nieuwe maximumprijzen vastgesteld voor handelsmaterialen in ijzer en staal, zoowel oud als nieuw.

Tarieven binnenschipperij. De thans geldende vrachttarieven voor de binnenschipperij worden, met een enkele uitzondering, met ingang van 25 November verhoogd met 20 pCt.

Administratieve maatregelen bij gebleken fraude als anderszins. Het ingrijpen van de overheid in het economische leven des volks, noodig geworden door de buitengewone omstandigheden, heeft in tal van gevallen aanleiding gegeven tot het treffen van maatregelen, ontrent welke karakter veel verschil van meening is ontstaan; naar het oordeel der betrokkenen toch overschreden die maatregelen somtijds de grenzen der administratieve bevoegdheden van den Minister van Landbouw, omdat zij in werkelijkheid zouden zijn straffen en geen straf oirbaar is, dan krachtens vooraangaand wettelijk voorschrift, hetwelk in casu niet bestond. In overleg met zijn ambtgenoot van Justitie, heeft de Minister van Landbouw aan de burgemeesters medegedeeld, dat maatregelen, die de overtreder als straf kan gevoelen, in de ontneming van recht of aanspraak bestaan, deze ontneming slechts dan zal mogen geschieden, wanneer men den overtreder dat recht of die aanspraak, zonder schade voor een doelmatige distributie van goederen, niet laten kan. In de circulaire wordt dit met voorbeelden nader toegelicht. Is de maatregel op de Distributiewet 1916 gegrond, dan is daardoor die maatregel volkomen wettig.

Vischhaken. Maximumprijzen zijn vastgesteld voor vischhaken, zoogenaamde aal- en bothoeken, in de gebruikelijke verpakking.

Waarborggarantieprijsen oogst 1919. Scheurwet. Verlaging van de eenmaal vastgestelde garantieprijsen voor den oogst 1919 zal niet plaats vinden.

Vervoerverboden. De uitgevaardigde en nog uit te vaardigen vervoerverboden zullen niet van toepassing zijn voor zooverre het vervoer gedekt is door een verklaring, geteekend door den Voorzitter of een der leden van den Centralen Gezondheidsraad te Utrecht.

Tapiocameel. Aangezien de ter beschikking van de Regeering staande partijen maizena nagenoeg verbruikt zijn, zal in plaats hiervan voor de voeding van kinderen en zieken voortaan tapiocameel worden beschikbaar gesteld. Maximumprijzen zijn voor dit meel vastgesteld.

Rood koper- en bronsdraad. Behoudens uitzonderingen is verboden de aflevering en het vervoer van nieuw rood koperdraad en nieuw bronsdraad en afval daarvan.

Hout. In het belang van de lucifersfabrieken, klompenmakerijen en andere bedrijven, die populieren- en wilgehout verwerken, komt het den Minister noodzakelijk voor een overzicht te verkrijgen over het hier te lande kapbare Canada populieren- en wilgehout. Den burgemeesters wordt in verband hiermede verzocht aan de Afdeeling Crisiszaken opgave te doen van alle in hunne gemeente gevestigde houders van dergelijk hout op stam.

Beurswet. Bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ingediend een wetsontwerp, houdende bepalingen omtrent effectenbeurzen. Deze nieuwe Beurswet zal komen in de plaats van de thans nog geldende Beurswet 1914.

Cacaopoeder. De Minister heeft ingetrokken de bij beschikking van 10 Juli vastgestelde maximumprijzen voor cacaopoeder en het bij beschikking van 25 Mei gegeven verbod tot verwerken, afleveren en vervoeren van cacaopoeder.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	23 November 1918	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels.	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bank { Bel. Binn. Eff.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
{ Vrsch. in R.C.	5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 5 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 9 Juli '15	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 " 20 Mrt. '18	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	6 " 14 Dec. '17	4 1/2 " 11 " '14
Zwitserse Nat. Bk.	5 1/2 " 3 Oct. '18	3 1/2 " 19 " '14
Bank van Spanje ..	4 - " 22 Mrt. '17	4 1/2 " -
Bank van Italië ..	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2 - 4 1/2	-
Javasche Bank....	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
23 Nov. '18	3 1/2	3 3/4	3 1/2 (32 1)	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6 1)
18-23 N. '18	3 1/2 - 4 1/4	3 1/2 - 6	3 1/2	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6
11-16 " '18	3 3/4 - 4 3/8	4 1/2 - 6	3 1/2	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6
4-9 " '18	3 1/4 - 3/4	4	3 1/2	4 - 5/8	—	5 - 6
19-24 N. '17	3 - 3/4	4 - 5	—	4 - 5/8	—	3 - 5 1/2
20-25 N. '16	2 3/4 - 3 1/4	2 3/4 - 3	5 1/2 - 1/2	4 - 5/8	—	2 - 4
20-24 Jul. '14	3 1/8 - 3/16	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 22 November.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselmarkt was de afgelopen week zeer flauw gestemd. Vooral Berlijn en Weenen waren doorlopend aangeboden zoodat de koersen weder sterk terugliepen en Weenen zelfs onder 16,— werd afgedaan. Maar ook de ententewissels waren teruglopend. Londen daalde van 11,47 tot 11,25 en sloot iets beter op 11,31. Parijs en New York liepen eveneens terug hoewel het aanbod hier minder groot was. Van de neutrale wissels was alleen Zwitserland vast en steeg van 48,10 tot 48,45. Stockholm bleef ongeveer onveranderd en was tamelijk gezocht; daarentegen waren Christiania en Kopenhagen eerder aangeboden en liep Kopenhagen zelfs niet onbelangrijk terug; van 64,10 tot 63,50.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	St. Petersburg *)	New York *)
18 Nov. 1918..	11.44 3/4	44.15	33.20	18.—	—	2.40 1/4
19 " 1918..	11.41 1/2	44.05	32.90	17.42 1/2	—	2.39 3/4
20 " 1918..	11.36 1/4	43.90	32.70	17.40	—	2.38 1/2
21 " 1918..	11.36	43.85	32.47 1/2	16.95	—	2.38 3/8
22 " 1918..	11.27	43.75	31.90	16.40	—	2.36 3/4
23 " 1918..	11.31	43.75	31.70	16.—	—	2.37 1/4
Laagste d. w. 1)	11.25	43.50	31.60	15.70	—	2.36
Hoogste " " 1)	11.47	44.25	33.40	18.50	—	2.41
16 Nov. 1918..	11.46	44.20	32.75	18.50	—	2.40 1/2
9 " 1918..	11.45 3/4	44.—	33.32 1/2	18.60	—	2.40 1/2
Muntpariteit..	12.10 3/4	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Stock-holm ^{*)}	Kopen-hagen ^{*)}	Chris-tiania ¹⁾	Zwitser-land ^{*)}	Spanje ¹⁾	Bataavia ¹⁾ telegrafisch
18 Nov. 1918	67.40	64.10	65.80	48.10	—	99½-100½
19 " 1918	67.50	64.10	65.80	48.07	—	99½-100½
20 " 1918	67.50	63.90	65.55	48.25	—	99½-100½
21 " 1918	67.60	63.75	65.40	48.25	—	99½-100½
22 " 1918	67.65	63.70	65.55	48.35	48.25	99½-100½
23 " 1918	67.70	63.70	65.40	48.50	48.50	99½-100½
L'ste d. w. ¹⁾	67.20	63.20	65.25	47.90	47.75	99½
H'ste " " ¹⁾	67.75	64.25	65.90	48.55	48.75	100½
16 Nov. 1918	67.35	64.15	67.30	48.05	49.—	99½-100½
9 " 1918	67.30	64.30	65.75	47.95	—	99½-100½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterdam (in cents per gld.)
23 Nov. 1918	4.76.45	5.45½/8	nom.	41½/8
Laagste d. week..	4.76.45	5.45	nom.	41½/8
Hoogste " " ..	4.76.60	5.45½/8	nom.	41½/8
16 Nov. 1918	4.76.60	5.45	nom.	41½/8
9 " 1918	4.76.55	5.44½/8	nom.	41½/8
Muntpariteit....	4.86.67	5.18¼/4	95¼/4	40¾/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteering-eenheden	31 Oct. 1918	8 Nov. 1918	Tidperk 9-18 November 1918		18 Nov. 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97¾/8	97¾/8	97¾/8	97¾/8	97¾/8
B. Aires	d.p.gd. pes.	51¾/32	50¾/32	50¾/32	51¾/32	51¾/32
Calcutta ...	sh/d.p.rup.	1/6¼/32	1/6¼/32	1/6	1/6¼/16	1/6¼/32
Hongkong ...	id. p. \$	3/4	3/3¼/4	3/2	3/3	3/2¾/4
Lissabon	d.p.escudo	30	30	29½/2	32½/2	32
Madrid	Peset. p. £	23.31	23.77	23.89	24.40	23.95
Montevideo..	d.p.peso	60¼/16	59¾/32	57¾/16	59¾/16	59
Montreal....	\$ per £	4.86	4.85¾/8	4.85½/2	4.86¼/4	4.85¾/4
R.d.Janeiro ¹⁾	d.p.milr.	12¾/4	13½/2	13¾/16	14	13¾/16
Rome	Lires p. £	30.31	30.31	30.25	30.37½	30.31
Shanghai ..	sh/d.p.tael	5/1½/2	5/1	5	5/1	5/0½/2
Singapore ..	id. p. \$	2/3¾/32	2/3¾/16	2/3¾/8	2/4¾/16	2/4¾/32
Valparaiso ¹⁾	d.p.pap.p.	13¾/16	12¾/32	11¾/16	12¾/8	11¾/32
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/3¾/16	2/3¾/16	2/3	2/3¾/8	2/3¾/32

1) Noteeringen op 90 dagen. 2) Noteering van 28 October.

3) Noteering van 30 October. 4) Noteering van 7 November.

5) Noteering van 6 November. 6) Noteering van 15 November.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen. te New York

23 Nov. 1918.....	48¾/4 ¹⁾	101½/8
16 " 1918.....	48¾/4	101½/8
9 " 1918.....	49½/2	101½/8
2 " 1918.....	49½/2	101½/8
26 Oct. 1918.....	49½/2	101½/8
24 Nov. 1917.....	42¾/16	85¼/4
25 Nov. 1916.....	35¾/16	73¾/8
20 Juli 1914.....	24¼/16	54¼/8

1) Noteering van 22 November.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij.
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 p Ct. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. ¹⁾
21 Nov. 1918..	2.079	53.200	70.400	14.750	99.173
14 " 1918..	2.545	53.200	70.400	14.672	97.954
7 " 1918..	2.381	53.200	70.400	14.661	97.887
31 Oct. 1918..	2.084	53.200	70.400	14.614	97.581
24 " 1918..	2.063	53.200	70.400	14.514	97.560

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 23 November 1918.

Activa.

Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 187.041.305,80 B.-bk. " 4.815.662,95 Ag.sch. " 39.280.847,84	f 231.137.816,59
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—
Idem eigen portef.	f 8.004.473,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	8.004.473,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 89.132.213,58½/2 B.-bk. " 6.248.205,01½/2 Ag.sch. " 46.493.592,84	f 141.874.011,44
Op Effecten	f 141.393.311,44	—
Op Goederen en Spec.	480.700,—	141.874.011,44
Voorschotten a. h. Rijk	—	14.912.609,41½/2
Munt en Muntmateriaal	—	—
Munt, Goud	f 79.395.070,—	—
Muntmat., Goud	„ 616.019.496,26½/2	—
	f 695.414.566,26½/2	—
Munt, Zilver, enz.	„ 8.200.265,03½/2	—
Muntmat., Zilver	—	703.614.881,30
Effecten	—	—
Bel. v. h. Res. fonds.	f 4.991.969,32	—
id. van ¼ v. h. kapit.	„ 3.869.361,18	8.861.330,50
Geb. en Meub. der Bank	—	1.770.000,—
Diverse rekeningen	—	100.863.695,06½/2
	—	f 1.211.038.767,31

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	„ 1.081.876.565,—
Bankassignatiën in omloop	„ 1.639.295,32
Rekening-Courant saldo's:	—
Van het Rijk	f —
Van anderen	„ 94.578.010,29
Diverse rekeningen	„ 7.865.494,14
	f 1.211.038.767,31

Beschikbaar metaalsaldo..... f 467.511.607,31½/2
Op de basis van ¼ metaaldekking .... „ 231.892.833,19½/2
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is ... „ 2.337.558.035,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	Meer	Minder
Disconto's	22.498.534,44½/2	—
Buitenlandsche wissels	—	416.452,—
Beleeningen	—	38.501.928,89
Goud	—	4.984.427,38
Zilver	43.395,92½/2	—
Bankbiljetten	—	28.118.295,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	8.576.091,30	—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschbare schulden
23 Nov. 1918....	695.415	8.200	1.081.877	96.217
16 " 1918....	700.399	8.157	1.109.995	87.919
9 " 1918....	700.429	8.128	1.018.395	70.523
2 " 1918....	701.453	8.168	1.025.572	61.473
26 Oct. 1918....	706.477	8.154	985.317	96.558
19 " 1918....	706.635	8.085	990.089	80.717
12 " 1918....	707.517	8.065	982.137	73.964
5 " 1918....	707.586	8.049	981.217	56.834
28 Sept. 1918....	708.708	8.042	971.557	65.637
21 " 1918....	706.810	7.997	956.250	77.383
14 " 1918....	707.695	7.988	954.057	67.561
7 " 1918....	707.437	7.959	953.797	61.104
31 Aug. 1918....	709.316	7.963	946.392	46.733
24 Nov. 1917....	692.377	6.883	852.847	63.735
25 Nov. 1916....	584.591	6.725	736.284	48.950
25 Juli 1914....	162.114	8.228	810.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
	Totaal	Hieraan Schatkist-promessen rechtsreeks			
23 Nov. 1918	231.138	146.800	141.874	467.512	60
16 „ 1918	208.639	135.800	180.376	468.446	59
9 „ 1918	157.375	128.500	120.416	490.242	65
2 „ 1918	144.649	115.500	129.546	491.672	65
26 Oct. 1918	142.996	116.500	119.685	497.709	66
19 „ 1918	133.696	106.000	119.279	499.995	67
12 „ 1918	118.290	91.000	117.106	503.772	68
5 „ 1918	110.654	89.000	112.556	507.415	69
28 Sept. 1918	117.418	98.000	112.782	508.671	69
21 „ 1918	113.467	94.000	101.081	507.411	69
14 „ 1918	99.258	80.000	102.049	510.661	70
7 „ 1918	89.209	70.000	104.711	511.685	70
31 Aug. 1918	75.116	57.000	104.715	517.884	72
24 Nov. 1917	66.631	55.000	91.965	515.027	76
25 Nov. 1916	68.280	50.000	66.229	433.374	75
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	16 Nov. 1918	23 Nov. 1918
Aan schatkistpromessen..	f 284.870.000,—	f 303.870.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 135.800.000,—	„ 146.800.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 123.720.000,—	„ 123.720.000,—
Aan zilverbons	„ 71.594.823,—	„ 71.212.756,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschb. schulden
16 Nov. 1918.....	***	***	281.800	
9 „ 1918.....	***	***	279.000	
2 „ 1918.....	***	***	275.100	
31 Aug. 1918.....	102.379	13.803	183.693	74.039
17 „ 1918.....	103.949	12.668	185.216	73.345
10 „ 1918.....	103.476	13.170	187.525	73.261
17 Nov. 1917.....	85.622	16.736	175.781	56.067
18 Nov. 1916.....	71.742	22.678	157.481	54.084
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
16 Nov. 1918		161.100	***	***	60.500	***
9 „ 1918		157.300	***	***	60.100	***
2 „ 1918		153.100	***	***	59.100	***
31 Aug. 1918	7.325	25.690	72.771	20.113	64.864	45
17 „ 1918	7.580	24.259	70.855	25.947	65.082	45
10 „ 1918	7.521	24.091	71.630	27.752	64.712	45
17 Nov. 1917	7.150	33.570	71.791	22.671	55.989	45
18 Nov. 1916	6.215	37.283	65.317	12.952	52.107	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Disconto's	Dia. rekeningen ¹⁾
24 Aug. 1918 ..	665	1.261	1.059	1.151	73
17 „ 1918 ..	860	1.284	1.015	1.156	70
10 „ 1918 ..	646	1.403	931	1.153	73
3 „ 1918 ..	632	1.431	1.006	1.153	849
25 Aug. 1917 ..	713	1.113	995	905	730
26 Aug. 1916 ..	715	1.035	978	891	563
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
20 Nov. 1918	75.171	65.223	293.791	28.500	273.032
13 „ 1918	74.585	64.937	290.924	28.500	269.661
6 „ 1918	74.092	64.700	290.924	28.500	269.661
30 Oct. 1918	73.948	64.203	287.585	28.500	266.704
21 Nov. 1917	55.856	42.472	191.944	28.500	165.644
22 Nov. 1916	56.469	36.920	135.808	28.500	104.878
22 Juli 1914	40.164	29.317	.....	.....	.....

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage ¹⁾
20 Nov. '18	61.788	99.880	29.668	142.673	28.398	16,48
13 „ '18	58.596	97.607	30.009	138.704	28.098	16,65
6 „ '18	57.865	95.129	31.676	131.447	27.642	17,07
30 Oct. '18	57.752	95.356	29.634	133.978	28.195	17,23
21 Nov. '17	58.736	91.958	42.175	122.596	31.834	19,32
22 Nov. '16	42.188	98.634	55.580	105.418	37.938	23 $\frac{1}{2}$
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage ¹⁾
15 Nov. 1918	2.571.627	2.550.234	3.363.665	17.454.316	34
7 „ 1918	2.578.655	2.550.263	3.187.226	16.959.253	34
31 Oct. 1918	2.603.182	2.550.019	3.062.385	16.661.550	34
23 „ 1918	2.661.357	2.547.308	2.910.884	16.420.768	34
15 Nov. 1917	2.529.061	2.404.900	998.177	10.363.334	34
15 Nov. 1916	2.533.020	2.516.753	300.574	7.178.348	39
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Cr.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
15 Nov. 1918	21.142.468	10.303.817	13.295.900	3.360.000
7 „ 1918	19.443.590	9.325.904	12.911.700	3.277.400
31 Oct. 1918	20.679.210	10.733.766	12.606.600	3.056.700
23 „ 1918	18.732.525	9.058.939	12.173.000	2.903.000
15 Nov. 1917	11.688.038	5.726.140	6.740.700	984.500
15 Nov. 1916	8.230.813	3.933.091	2.691.800	288.500
23 Juli 1914	750.892	943.964	.....	.....

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
21 Nov. '18	5.452.260	2.037.108	318.950	1.492.699	18.300.000
14 „ '18	5.447.889	2.037.108	318.847	1.434.652	18.800.000
7 „ '18	5.444.711	2.037.108	319.941	1.411.927	18.800.000
31 Oct. '18	5.443.298	2.037.108	320.127	1.382.407	18.800.000
22 Nov. '17	5.331.456	2.037.108	248.517	766.119	12.750.000
23 Nov. '16	5.036.089	—	316.258	840.690	6.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren.	Rek. Crt. Staat
	758.732	1.045.209	846.314	30.191.585	2.964.650	274.496
	801.702	1.050.126	852.548	30.570.710	2.918.106	296.832
	89.356	1.051.502	839.123	30.820.345	2.945.781	77.833
	876.990	1.052.963	824.150	30.782.046	2.876.163	175.898
	718.843	1.149.173	1.130.350	22.414.455	2.800.326	52.626
	601.978	1.362.556	1.346.936	15.952.396	1.852.500	86.220
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. voorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. saldi
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 „ '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 „ '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
20 Sept. '18	2.023.558	1.190.072	5.829	52.481	2.295.031
13 „ '18	2.024.559	1.167.218	5.829	53.173	2.245.429
6 „ '18	2.016.983	1.131.394	5.830	53.511	2.180.679
30 Aug. '18	2.018.794	1.103.030	5.829	53.168	2.092.708
21 Sept. '17	1.402.317	545.451	52.500	49.934	670.246

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkings-percentage 1)	Percent. Goud-dekking circulatie
20 Sept. '18	1.910.178	2.284.107	78.689	51,1	51,9
13 „ '18	1.852.997	2.319.390	78.553	52,9	51,9
6 „ '18	1.775.740	2.244.027	78.359	55,3	51,9
30 Aug. '18	1.660.798	2.141.553	78.168	57,9	52,7
21 Sept. '17	344.770	1.392.962	59.354	74,3	81,4

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's m t inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
13 Sept. '18	734	12.960.674	1.163.163	11.315.598	1.446.947
6 „ '18	735	12.999.208	1.192.072	11.368.123	1.461.373
30 Aug. '18	734	12.784.531	1.232.163	11.228.827	1.450.020
23 „ '18	734	12.885.251	1.165.743	11.321.518	1.445.282
16 „ '18	735	13.002.672	1.157.759	11.494.593	1.451.037

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 25 November 1918.

In het tumult van de achter ons liggende berichtperiode heeft de beurs als zoodanig op de internationale markten voor effectenbeurzen slechts weinig de aandacht getrokken. De handel is over het algemeen binnen zeer matige grenzen gebleven, welke omstandigheid in de onderscheiden landen weliswaar uiteenlopende oorzaken heeft gehad, doch die een vrijwel gelijk aspect te voorschijn heeft geroepen.

Voorat te Berlijn zijn de omzetten uiterst miniem geweest. Tot den 15den November waren de beurzen in Duitschland gesloten en hoewel de heropening eenige verademing heeft gebracht, kon zij er toch niet toe bijdragen een betere stemming in het leven te roepen. De heropening der beurs heeft slechts aanleiding gegeven tot liquidaties op vrij groote schaal; dat de verkoopen geen groteren omvang hebben aangenomen, is een deels toe te schrijven aan de uiterst gebrekkige verbinding van de hoofdplaats met de provincie, anderdeels aan de beperktheid van de vraag, die tegenover het aanbod kon worden gesteld. Het steun-syndicaat is niet meer werkzaam en de spaarbanken zijn huiverig tot opname van het aangeboden materiaal over te gaan, zoolang de binnenlandsche en buitenlandsche situatie nog zoo weinig geconsolideerd is.

Het zijn deze situaties, vrijwel in gelijke mate, die de buitengewone lusteloosheid van de effectenmarkt te Berlijn volkomen verklaren. Wat de buitenlandsche positie betreft, zijn het voornamelijk de voorwaarden voor den wapenstilstand, die zeer groote bezorgdheid hebben gewekt. De vorige week werd in deze kolommen reeds gewezen op het belang van de kalivelden en ertsgroeven, die voor de Duitse nijverheid door de bezetting, althans tijdelijk, verloren gaan. Thans kan hierbij nog worden gevoegd de stelselloosheid, die in de voedselvoorziening is ontstaan, door het afsnijden van groote gebieden, die van overwegend belang waren, als de Oekraïne, Roemenië, Galicië, enz., alsmede door het uitleveren van een zeer aanmerkelijk deel van het transportmateriaal.

De toestand in het binnenland echter baart, zoo mogelijk, nog grooter zorg. Een burgeroorlog staat op het punt uit te breken met, als gevolg, een uiteenvallen van het Duitse Rijk. Reeds klinken er stemmen, die pleiten voor een afzonderlijke Zuid-Duitse Republiek; reeds staan steden als Hamburg op het punt zich met de omliggende landen als zelfstandig te verklaren, indien de constituaante niet zeer spoedig bijeengeroepen wordt. Naar het schijnt is Berlijn, met zijn overwegend industriële arbeidersbevolking, die het sterkst onder den invloed staat van de uiterst linksche elementen, krachtig gekant tegen het doen houden van een algemeene vergadering, waar de staatsvorm van het Duitse Rijk kan worden vastgesteld. Mocht deze groep in de thans komende dagen de leiding verkrijgen, zij het slechts in een eenigszins aanmerkelijk deel van het land, dan zijn de gevolgen moeilijk te overzien.

Allereerst doen wij hier eenige gemiddelde koersen volgen van dezelfde waarden, die reeds in vroegere nummers van dit orgaan werden gereleveerd. Voor 22 November vinden wij dan: een gemiddelden koers van 171 pCt. voor 24 aandelen met „variabele koersen”; een gemiddelden koers van 215 pCt. voor 10 aandelen der „eenheidsmarkt”; terwijl deze gemiddelde noteringen voor 28 Juli 1914, dus bij het uitbreken van den oorlog, resp. 185 pCt. en 232 pCt. waren. Iedere waardeering der winsten, uit den oorlog ontstaan, is derhalve uit het koerspeil verdwenen en hebben integendeel plaats gemaakt voor een „onderwaardeering”, waarvan de gemotiveerdheid thans niet kan worden beoordeeld.

Behalve de vrees voor een burgeroorlog hebben ook de voorgestelde en verwachte maatregelen, die genomen zullen worden, als het tegenwoordig bewind de macht kan blijven behouden, een zeer deprimeerenden invloed op de beurs uitgeoefend. In de eerste plaats is men bevreesd voor de socialiseering van de bedrijven, die daarvoor in aanmerking komen. Op deze socialiseering loopt het voorschrift om 80 pCt. van de oorlogswinsten te reserveeren (tegen tot nu toe slechts 60 pCt) reeds voor een deel vooruit. Hierbij komen de zorgen voor de oorlogsleeningen. Weliswaar hebben de actuele bewindvoerders uitdrukkelijk verklaard, dat van een annuleering geen sprake zal zijn, doch aan den anderen kant gelooft men, dat de speciale belastingen op het bezit aan oorlogsleeningen zoodanig zullen worden, dat praktisch toch van een annuleering, althans van een zeer aanmerkelijke waardevermindering, kan worden gesproken. Vervolgens is het probleem van de demobilisatie uiterst moeilijk op te lossen. Ware alles gegaan, zooals tot voor

enkele maanden nog was verwacht, dan zou van een probleem niet zijn gesproken. Dan ware het gansche plan van geleidelijke demobilisatie tot uitvoering gekomen en zou er geen sprake zijn geweest van een plotselinge opeenhooing van gewezen soldaten, die werk en brood verlangen.

Een en ander heeft de groote meerderheid geheel afkeurig gemaakt van het entameeren van nieuwe beursaffaires. Er bestaat alleen en uitsluitend animo tot verkoopen, zóó zelfs, dat opnieuw aan een sluiting der beurzen wordt gedacht. Hiertegen echter hebben de leidende personen krachtig hun stem verheven en op grond van de noodzakelijkheid tot het beschikbaar houden van een plaats, waar tenminste bij tijd en wijle eenige liquidaties uitgevoerd kunnen worden, het onbelemmerd functioneeren bepleit. Het is mogelijk, dat spoedig in dit opzicht een vaste lijn zal worden gevolgd. In de eerste plaats komen heden te Berlijn afgevaardigden van verschillende Raden uit het land bijeen, waarvan men hoopt, dat zij de Nationale Vergadering zullen uitschrijven, secundo wordt de innerlijke organisatie van de beurs, het verkiezen van een beursbestuur, e.t.q. op democratischen grondslag gesteld, waardoor voor de tegenwoordige tijden een normaal verkeer meer verzekerd schijnt.

Ook buiten de beurs is de onrust zeer goed merkbaar. Het „hamstereen” van bankbiljetten heeft nog steeds geen einde genomen; de opvragingen van deposito's bij de banken gaan zonder onderbreking verder. De stortingen op de inschrijvingen voor de negende oorlogsleening maken een overzicht eenigszins onduidelijk; op den zevenden November, den dag na de sluiting van den inschrijvings-termijn, op welken slechts 30 pCt. gestort behoefde te worden, was reeds een bedrag van 8990 millioen Mark, derhalve ongeveer 87 pCt., betaald. Deze groote betalingen nivelleeren derhalve eenigszins de opvragingen; desondanks is reeds meer dan een tiende gedeelte van alle deposito's opgevorderd. Namens de Regeering werden geruststellende verklaringen gepubliceerd, zoowel met betrekking tot de beursbelangen als tot de interessen van het publiek bij de bankinstellingen. Af te wachten blijft of het vertrouwen in het tegenwoordig bewind zoodanig is, dat van deze verklaringen eenig nut kan worden verwacht.

Te Weenen is de toestand natuurlijk niet zeer veel beter. In financieele kringen is ook hier de zorg voor de staatsleeningen overheerschend, wijl in de voormalige Dubbel-Monarchie het ontbindingsproces reeds een feit is geworden, zonder dat nochtans vaststaat, hoe de financieele regeling der onderscheiden nieuwe staten zal worden. Het besluit van de nieuwe Tschechische Regeering, om de vervallen coupons der staatsleeningen bij belastingbetalingen in ontvangst te nemen, heeft de onrust niet verminderd. Weliswaar erkent de nieuwe Staat hiermede zijn speciaal gedeelte van de algemeene schuld, doch hierbij dient in aanmerking te worden genomen, dat Duitsch-Oostenrijk absoluut en relatief voor zeer veel grootere bedragen alleen reeds op de oorlogsleeningen heeft ingeschreven, zoodat een verdeling, in verhouding tot het tegenwoordig bezit, zonder eenigen twijfel, op heftigen tegenstand bij het Duitsch-Oostenrijksche gedeelte der bevolking zou stuiten. Daarenboven blijft dan nog het vraagstuk der buitenlandsche schulden geheel onopgelost.

Intusschen zal wellicht de openstelling der inschrijving op een Duitsch-Oostenrijksche Staatsleening, waarbij voor een vierde gedeelte obligaties der oude oorlogsleeningen in betaling gegeven kunnen worden, eenige kalmte verschaffen. De leening wordt geëmitteerd in den vorm van schatkistbiljetten, welke door de Banken niet worden overgenomen, doch slechts worden geplaatst tegen een provisie van $\frac{1}{2}$ pCt. De koers van uitgifte is vastgesteld op 99 pCt. voor hen, die gedeeltelijk met oorlogsleeningen, op 97 pCt. voor degenen, die hun inschrijvingen in contanten voldoen. De schatkistbiljetten zijn van het 4 pCt.-type en zijn aflosbaar na twee jaren indien de houder, na 5 jaren indien de Staat hiertoe den wensch te kennen geeft.

Hoewel het bovenstaande reeds de weerspiegeling is van een min of meer geordenden toestand, is de algemeene opvatting omtrent de naaste toekomst toch zeer pessimistisch gebleven. Steeds verder gaat, ook in Duitsch-Oostenrijk, de leiding den uiterst linkschen weg op en voortdurend worden effectenbezitters hierdoor aangespoord hun bezit tot elken prijs te realiseren. Vooral bankaandeelen hebben van het voortdurend aanbod sterk te lijden gehad; hieronder in de eerste plaats de juist in den jongsten tijd vóór het uitbreken van de revolutie zoo sterk gefavoriseerde aandeelen der Tschechische Banken. Teneinde aan den aandrang van sommige zijden, om de beurs te sluiten, althans gedeeltelijk toe te geven, heeft het beursbestuur thans be-

sloten den beurstijd met een half uur te verkorten, n.l. van 11 tot 12 $\frac{1}{2}$, in plaats van tot 1 uur.

De loop van zaken heeft op de beurzen in de landen der Entente wel een verschillenden, (in vergelijking met de markten van Berlijn en Weenen) doch toch niet onverdeeld gunstigen indruk gemaakt. Te Parijs was echter de stemming zonder eenig voorbehoud uiterst opgewekt, al heeft de handel geen grooten omvang aangenomen. Dit moet echter grootendeels worden toegeschreven aan het feit, dat de provincie algemeen nog feest viert en onder deze omstandigheden slechts matige belangstelling voor de beurs over heeft. Bij kalme omzetten konden niettemin zeer aanmerkelijke koersverbeteringen worden bereikt, vooral voor de staatsleeningen, die bij voortdurend en in groote bedragen uit de markt werden genomen.

Vanuit Londen zijn slechts weinig bijzonderheden bekend geworden. De tendens daar ter plaatse is echter niet onverdeeld gunstig geweest, hetgeen in verband moet worden gebracht met de aanstaande verkiezingscampagne, waarbij het vraagstuk van den vrijhandel en dat van de arbeiderswetgeving vooraan op het programma zullen staan. Beide problemen hebben de beurs eenigszins verschrikt, vooral waar is gebleken, dat de tegenwoordige Regeering het plan koestert verschillende voorkeursrechten in te voeren, waardoor het handelssysteem van Engeland op geheel gewijzigde basis zal worden gesteld.

Te New York was een zwakke stemming dominerend. De Amerikaansche Regeering annuleert voortdurend reeds uitgegeven opdrachten tot vervaardiging van oorlogsmateriaal. De contracten waren weliswaar onder dit voorbehoud gesloten, doch algemeen waren de bedrijven inggericht op het ten volle ten uitvoer brengen der gegeven orders. Nu dit niet meer behoef te geschieden, moeten de fabrieken zich plotseling gaan inrichten op het produceeren van artikelen, die voor de tijden na den oorlog benoodigd zullen zijn, doch dit kan uit den aard der zaak slechts na verloop van eenigen tijd geheel zijn geregeld. Bovendien hebben verschillende industrieën, machines en installaties doen bouwen, die thans met groote kosten voor de nieuwe eischen veranderd moeten worden, of zelfs geheel waardeeloos zijn geworden. Alles te zamen brengt natuurlijk derving van winsten en zelfs zuiver verlies te voorschijn, hetgeen zich weerspiegelt in de dalende richting van de effectenkoersen. Ook het besluit van de Marinetrust, vermoedelijk onder inspiratie van hoogerhand genomen, om den verkoop van de onder Engelsche vlag varende schepen der Trust aan Engeland uit te stellen, heeft de markt in het algemeen ongunstig beïnvloed. Men heeft uit dit feit het plan der Regeering gedistilleerd, om haar tot vóór den oorlog indifferente politiek ten opzichte van het scheepvaartverkeer in den vervolge plaats te doen maken voor diep ingrijpende bemoeiingen.

Te onzent heeft over het geheel een uiterst kalme stemming bestaan, met eerder ecu neiging tot reactie, na het wilde herstel van de voorgaande berichtperiode. Voor *Nederlandsche staatsleeningen* was de tendens vrij gunstig, met uitzondering van de allerlaatste dagen, toen zich eenige verkoopdrang manifesteerde, na het passeeren in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het wetsontwerp voor de nieuwe Staatsleening. Deze leening is de grootste, ooit te onzent doorgevoerd. Zij wordt n.l. geëmitteerd ten bedrage van 350 millioen gulden, zonder conversie, terwijl de vorige emissie weliswaar 500 millioen gulden beliep, waarin echter voor ongeveer de helft de conversie der vroegere 5 pCt. leening was begrepen. De Regeering is thans weder overgegaan tot het 5 pCt.-type, tevens met het dreigement van een gedwongen leening. Het ziet er naar uit, dat hiervan, evenmin als bij eenige der vorige keeren, gebruik behoeft te worden gemaakt. Echter is thans reeds een neiging merkbaar, om oude staatsleeningen te realiseren, teneinde gelden vrij te krijgen voor inschrijvingen op de nieuwe emissie.

Van *buitenlandsche staatssoorten* waren Russen vast gestemd. Tevens werd de aandacht meer gevestigd op Brazi-liansche waarden, met name 5 pCt. Brazilië 1895, die vrij levendig werden verhandeld, in verband met het vooruitzicht op het weder openstellen van het internationale verkeer.

	19 Nov.	22 Nov.	25 Nov.	Rijzing of daling.
4 $\frac{1}{2}$ % Ned. W. Sch. 1916	90	88 $\frac{1}{10}$	88 $\frac{1}{10}$	— $\frac{1}{10}$
4 % „ „ „ 1916	83	82 $\frac{1}{2}$	82 $\frac{1}{10}$	— $\frac{1}{10}$
3 $\frac{1}{2}$ % „ „ „	70	70	70	
3 % „ „ „	63 $\frac{1}{2}$	63 $\frac{1}{2}$	63 $\frac{3}{4}$	+ $\frac{1}{8}$
2 $\frac{1}{2}$ % Cert. N. W. S.	54 $\frac{1}{8}$	55	55 $\frac{1}{8}$	+ $\frac{1}{8}$
5 % Oost-Indië 1915	94 $\frac{7}{8}$	94	93 $\frac{7}{8}$	— 1
4 % Hongarije Goud	32 $\frac{1}{8}$	32 $\frac{1}{8}$	38 $\frac{7}{8}$	+ 6 $\frac{1}{8}$

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe	Mais	Haver	Tarwe	Mais	Lijnzaad
	Dec.	Dec.	Dec.	Dec.	Dec.	Febr.
23 Nov.'18	226	124 1/2	72 3/4	11,80	5,60	20,65
16 „ '18	226	126 1/2 *)	73 3/4 *)	— *)	— *)	— *)
23 Nov.'17	220	124 3/8	69 7/8	11,90 4)	8,75	14,95
23 Nov.'16	180 7/8	93 3/8	57 1/2	14,75	10,50	22,70 1)
23 Nov.'15	103 3/4	63 3/8	39	9,45 4)	5,20	12,45 *)
20 Juli '14	82 1)	56 3/8 1)	36 1/2 1)	9,40 3)	5,38 3)	13,70 2)

*) Markten gesloten.

1) per Dec. 2) per Sept. 3) per Nov. 4) per Jan.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	25 Nov. 1918	18 Nov. 1918	25 Nov. 1917
Tarwe (inlandsche)	25,— 1)	25,— 1)	—
Rogge (70 Kg. natuur gew.)	28,50 1)	28,50 1)	—
Mais (La Plata)	—	—	380,— 1)
Gerst (60 Kg. natuur gew.)	20,— 1)	20,— 1)	—
Haver (inlandsche)	23,— 1)	23,— 1)	—
Lijnkoeken (Noord-Ame- rika van La Plata-zaad)	35,— 1)	—	26,— 1)
Lijnzaad (inlandsch)	40,— 1)	40,— 1)	—

1) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	17—23 Nov. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Opereenk. tijdvak 1917	17—23 Nov. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Opereenk. tijdvak 1917	1918	1917
Tarwe	—	9.044	253.376	—	2.920	38.227	11.964	291.603
Rogge	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Mais	—	—	114.637	—	4.590	80.134	4.590	194.771
Gerst	—	—	30.600	—	—	11.886	—	42.486
Haver	—	—	12.399	—	—	27.269	—	39.668
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek	—	—	34.078	—	—	27.985	—	62.063
Tarwemeel	—	756	19.988	—	6.068	3.051	6.824	23.039
Andere meelsoorten	—	19.716	—	—	4.286	—	24.002	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	18.555	370.194	414.127	—	—	—	370.194	414.127
Mais	—	90.191	28.629	—	—	—	90.191	28.629
Rogge	—	5.174	13.738	—	—	—	5.174	13.738
Tarwemeel	—	68.918	6.962	—	8.807	—	77.725	6.962
Gerst	1.498	25.670	667	—	—	—	25.670	667
Andere meelsoorten	—	43.254	—	—	9.510	—	52.764	—

Het geschatte exportsurplus van maïs in Argentinië bedroeg op 1 November 2.300.000 tons, hetgeen wel een groote kwantiteit is, doch in verhouding niet meevalt. De maïsoogst van Noord-Amerika, die aanvankelijk klein scheen te worden, is aanmerkelijk meegevallen en vooral waar de kwaliteit uitstekend is, kan ook dit land, zoo noodig, belangrijke hoeveelheden uitvoeren. Ook de beschikbare hoeveelheid haver zoowel in Noord- als Zuid-Amerika is ruim voldoende, vooral indien tengevolge van demobilisatie de behoefte van de legers zooveel vermindert.

De met lijnzaad bebouwde oppervlakte in Argentinië is iets grooter dan verleden jaar. De oogst, die aanvankelijk veel door droogte geleden heeft, heeft zich later goed ontwikkeld en met spanning zien wij de verdere berichten tegemoet, vooral daar het overschot van den ouden oogst uiterst gering is.

Nederland. Terwijl het „agreement” met de Geassocieerde landen voor elkaar scheen te zijn, is het toch nog niet definitief geteekend tengevolge van regelingen, die speciaal Amerika wenschte te maken, en die het gedeeltelijk weer op losse schroeven zetten. Intusschen heeft ook Amerika geen bezwaar gezien, dat men voorloopig met den aanvoer van hoeveelheden op basis van het „agreement” een aanvang maakt, doch men weet hier nog steeds niet definitief op welke wijze de inkoop en ook de scheepvaart geregeld zullen worden. Gevreesd wordt, dat een en ander door de Geassocieerde Regeeringen gecentraliseerd zal worden, zoodat van een vrijen inkoop ook voor onze Regeering voorloopig nog niet veel zal komen. Intusschen is het s.s. „Adra” met ruim 7000 tons tarwe, aanvankelijk voor Engeland bestemd, hier aangekomen, wat tenminste iets essentieels geeft, waarop de verhooging van het broodrantsoen gewettigd schijnt. Omtrent de 5, met meel in Amerika beladen schepen, waarover Reuter dezer dagen geseind heeft, is hier nog weinig bekend. De aanvoeren van graan voor België over Rotterdam zullen nu weldra wel niet meer plaats vinden. De „Nieuw-Amsterdam” heeft evenwel, zooals gepubliceerd, een lading voor de Belgian Relief.

SUIKER.

Eerst over eenige weken zal men klaarheid kunnen hebben over de suikerproductie in de voornaamste suikerlanden, n.l. Duitschland en het vroegere Oostenrijk-Hongarije. De fabrieken in Duitschland vragen dringend om meer werkrachten en vervoermiddelen, teneinde den oogst geheel

te kunnen binnenhalen. In Bohemen heeft de voorloopige Tsjechische regeering eene suikercommissie ingesteld, wier eerste taak zal zijn het moeilijke probleem op te lossen de suikerbelangen met Duitsch Oostenrijk en Hongarije te liquideeren en de toekomstige verhouding te regelen. In Frankrijk is de opbrengst zeer teleurstellend en zal de oogst waarschijnlijk beneden 100.000 tons geraffineerd blijven.

De voorraden in de 3 voornaamste Britsche havens bedroegen op 12 November:

	1918	1917	1916
Londen	181.074	58.788	42.935 tons
Liverpool	76.976	63.634	2.530 „
Clyde	73.385	34.685	5.187 „

Op Java is de oogst nu zoo goed als beëindigd, slechts enkele fabrieken zijn nog aan het werk. Volgens de tot dusver bekende gegevens bedroeg het rendement van 129 fabrieken, die reeds afgemalen zijn, 2 % minder dan verleden jaar en mag de ditjarige oogst nu veilig op 28 miljoen picols of 1.700.000 tons aangenomen worden. Voor het volgend jaar zijn de voorloopige vooruitzichten t. o. v. het rendement minder goed, aangezien het weer gedurende den planttijd niet gunstig geweest is. Buitendien hebben de fabrieken in de onzekerheid of de oorlog nog tot het volgende jaar zoude duren in doorsnee ongeveer 15 % minder aangeplant. De verleden week gemelde teruggang der prijzen is slechts van korten duur geweest, aangezien intusschen Superieur weder tot ruim f 13,— afgedaan werd. Muscovados uit oogst 1919 werden tot f 12 1/4 verkocht. Van laatstgenoemd assortiment is uit den ditjarigen oogst niets meer overgekocht in de eerste hand.

	1918	1917	1916
Opbrengst	3.446.000	3.023.720	3.007.913 tons
Export d. w. tot 12 Oct.	22.499	12.194	34.448 „
„ tot 1 Jan.—30 Sept.	2.821.977	2.802.468	2.615.524 „
Voorraad op 14 Oct.	348.367	62.168	225.171 „
Exp. U. K. 1 Jan.—5 Oct.	863.483	802.139	518.845 „
„ Frankr. 1 „ 5 „	28.002	84.748	140.536 „

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 24 October 1918.

Sedert ons laatste bericht is er slechts heel weinig in Amerikaansche katoen omgegaan. Prijzen hebben slechts weinig gefluctueerd en zijn ten slotte ongeveer eene halve

penny per lb. lager. Hoewel de weerberichten de laatste weken gunstiger waren, hebben Neill Brothers in hun circulaire van 21 October hun oogtschatting toch beperkt tot 13 250.000 balen inclusief linters. Egyptische katoenen blijft vast, hoewel ook hierin zeer weinig omgaat.

De garenmakmarkt is eveneens zeer kalm geweest bij totale afwezigheid van vraag, ook al ten gevolge van den veranderden politieken toestand. Voor Denemarken worden voor het eerst sedert October 1917 weer licenties voor katoenen garens afgegeven. Er is niet veel vraag voor Egyptische garens, hoewel deze nog wel naar Frankrijk gaan. Prijzen daarvan zijn zeer vast en zijn zelfs nog iets getegen. De onzekerheid omtrent de verdere productiekosten maken spinners zeer voorzichtig met hunne verkoopen.

De doekmarkt is zeer lusteloos, doch prijzen blijven vast. Men meent algemeen op de overzeesche markten, dat prijzen na het sluiten van den vrede belangrijk zullen dalen. Het zal echter nog geruimen tijd duren, voordat alle fabrieken weer op volle productie werken, terwijl ook de kosten steeds hooger worden. Fabrikanten zijn over het algemeen niet zeer verlangend om voor late levering te verkoopen, omdat zij verwachten later wel betere prijzen te kunnen krijgen, daar er op de meeste markten gebrek aan katoenen goederen bestaat. Er zijn nog enkele regeeringsorders aan de markt, terwijl ook voor Egypte, Frankrijk en het binnenland kleine orders worden afgesloten.

Spotwaarden
17 Oct. 24 Oct. 17 Oct. 24 Oct.

Liverpool-noteringen T.T. op Indië 1/6 1/6 A
F.G.F. Sakellaridis 29.40 29.40 T.T. op Hongkong 3/3 3/3 1/4
G.F. No. 1 Oomra 18.50 18.25 T.T. op Shanghai 5/2 5/1 1/2

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	25 Nov. '18	18 Nov. '18	9 Nov. '18	26 Nov. '17	25 Nov. '16
New York voor Middling	29,75 c	29,90 c ¹⁾	30,85 c	31,25 c	20,95 c ^v
New Orleans voor Middling	29,75 c	29,75 c ¹⁾	30,38 c	29,— c	19,94 c
Liverp. v. Good Midd. Texas	22,48 d	22,33 d	23,42 d	22,68 d ²⁾	11,90 d ³⁾

¹⁾ 16 Nov. '18 ²⁾ Good Middling Amer. ³⁾ 24 Nov. '16 Middling Amer.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 22 Nov. '18	Overeenkomstige perioden	
		1917 ¹⁾	1916
Ontvangsten Gulf-Havens..	1999	2685	3710
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Britannië	1169	1643	1120
" " 't Vasteland.			
" " Japan etc...			

¹⁾ tot 23 November.

Voorraden in duizendtallen	22 Nov. '18	23 Nov. '17	23 Nov. '16
Amerik. havens.....	1416	1137	1483
Binnenland.....	1284	996	1229
New York.....	?	?	126
New Orleans.....	?	?	464
Liverpool.....	228	?	672

BANKA-TIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in September 1918 verkocht 5000 pikols Gouvernements-Bankatin. De opbrengst daarvan bedroeg ongeveer f 1.117.000,— (St.ct.)

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Clew. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
25 Nov. 1918..	nom.	122.-/-	295.-/-	40.10/-	52.-/-
18 " 1918..	nom.	122.-/-	325.-/-	30.-/-	52.-/-
23 Nov. 1917..	nom.	110.5/-	262.17/6	30.-/-	52.-/-
24 Nov. 1916..	nom.	144.10/-	190.10/-	30.10/-	58.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

23 November 1918. Vrachten tusschen Amerika en de Ententelanden bleven ongewijzigd. Voor sinaasappelen en uien van Spanje naar Engeland werden eenige afdoeningen gemeld op basis van f 14 per ton d.w. Voor katoen van Amerika naar Spanje werd een maximumvracht van f 7 per 100 lbs. in hydraulisch geperste balen vastgesteld; voor standaard balen zou de vracht f 9 bedragen, zoodra het vervoer daarvan toegestaan wordt. Kolenvrachten naar neutrale landen werden verlaagd; de maximumvracht van de Oostkust naar Noorwegen werd van Kr. 100 op Kr. 25 gebracht. Lagere vrachten naar Zweden en Denemarken volgden; naar Gothenburg was het verloop 23 Oct. Kr. 125, 1 Nov. Kr. 60, 6 Nov. Kr. 52,50.

De mailberichten over bevrachtingen loopen slechts tot 11 dezer, dan dag, waarop de wapens neergelegd werden. Van veel invloed op de algemeene vrachtaart zal het eindigen der vijandelijkheden echter vooralsnog niet zijn. De aanvoer van Chilisalpeter ten behoeve van de munitiefabrikage werd ingekrompen. Alle molestpremies werden aanmerkelijk verlaagd.

Voor de vaart van Nederland op Skandinavië werden verlaagde vrachten betaald, hetgeen veroorzaakt werd door ruim aanbod van schepen, sedert het hinderlijk gedoe met de z.g. Geleitscheine en beperkingen afgeschaff werd. Een aantal schepen werd aangewezen om graan in Amerika te halen. De vaart op Engeland werd hervat; verscheidene schepen werden afgesloten voor kolen van Engeland, waarvoor betaald wordt f 15 per ton van de Oostkust en f 22,50 van het Bristol Kanaal.

Scheepsprizen in Nederland werden aanzienlijk verlaagd, nadat van Duitsche zijde aanbiedingen tot levering van stalen platen en spanten binnenkwamen tot betrekkelijk lage prijzen. Noorsche reeders contracteerden in Engeland voor den bouw van nieuwe schepen tot de vroeger opgegeven prijzen van f 25 tot f 30 per ton draagvermogen.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
18/23 Nov. 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
11/16 " 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
19/24 Nov. 1917	—	—	—	40/-	—	145/-
20/25 Nov. 1916	—	—	f 12,—	16/-	f 75,—	110/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
18/23 Nov. 1918	69/-	101/3	200/-	85/-	f 15	—
11/16 " 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	Kr. 50
19/24 Nov. 1917	69/-	101/3	200/-	125/-	„32.50	„190.-
20/25 Nov. 1916	34/-	59/6	74/-	42/6	„7,—	„33.-
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per Unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar. Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

RIJNVAART.

De drie afgelopen weken kenmerkten zich door groote stilte in het scheepvaartbedrijf op den Rijn. Van Rotterdam naar de Ruhrhavens vertrokken zoo goed als geen sleepen. Voor de weinige schepen, die nog van hier vertrokken, werd een sleeploon betaald van 50 cents plus f 1,— per last.

Door den politieken toestand vonden natuurlijk weinig verladingen van de Ruhrhavens naar den Bovenrijn plaats. De vracht bedroeg naar Mannheim Mk. 4,— per ton; het sleeploon 23/24 pf. per Centner. Door den bijzonder lagen waterstand, welke nog steeds vallende is, kunnen de schepen echter zeer weinig medenemen en kunnen slechts zeer vlot gaande booten de reis van Ruhrort naar den Bovenrijn aanvaarden. Vermoed wordt, dat de verladingen met het oog op de te verwachten en reeds in werking zijnde werkstakingen nog zullen verminderen.

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM
Telefoon 3600

'S-GRAVENHAGE
Telefoon H 280, 300

GRONINGEN
Telefoon 1555

AMSTERDAM
Telefoon N 5580

LEEWARDEN

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.
PROSPECTUS GRATIS.

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Ver-
koop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e.a. verzekeringen
van elken aard.

A. SAJET

ACCOUNTANT :: LEERAAR BOEKHOUDEN M.O.
Lid van de „Ned. Broederschap van Accountants”

Kazernesstraat 10 Amsterdam, Tel. N 7603

Administratie :: Contrôle :: Belastingzaken

FRIESCH-GRONINGSCH HYPOTHEEKBANK

AANDEELENKAPITAAL f 2.500.000
RESERVES . . . . . ruim - 1.000.000

HYPOTHEKEN ± f 33.000.000
PANDBRIEVEN ± - 33.000.000

VERKRIJGBAAR:

5	%	Pandbrieven à	100 ¹ / ₂	%
4 ¹ / ₂	%	„	96	%
4	%	„	88	%

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde Passagiers- en
Vrachtdienst met nieuwe,
moderne post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

CORUÑA, VIGO, LISSABON, LAS PALMAS.

Eerstvolgende afvaart (behoudens
onvoorziene omstandigheden):

S.S. „FRISIA”,
11 DECEMBER a.s.

Internationale
— Bank
voor
zakelyken waarborg
te Groningen.

5% Pandbrieven
TOT DEN
KOERS VAN 97%

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieus
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN

Telegram-Adres: „VANUDEN”

NEDERLANDSCHE HYPOTHEEKBANK TE VEENDAM

Kapitaal f 4.000.000,—

Pandbrieven ruim 35 miljoen.

Directie { Mr. N. F. WILKENS.
Mr. M. J. BOS.

Reserve f 1.056.260,10

Hypotheken ruim 36 miljoen.

Koers 5 pCt. Pandbrieven 100¹/₂ pCt. Hypotheekrente vanaf 5¹/₄ pCt.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 pCt.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTÉ KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MIJ

ROTTERDAM
Wijnhaven 111-113
Tel. 7841-42-43-61

Belast zich met het verzorgen van uitgaven en tijdschriften op elk gebied.

MAATSCHAPPIJ voor Scheeps- en Werktuigbouw „FIJENOORD” ROTTERDAM

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachtschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

PRACTISCH EFFECTENBOEK

ter vereenvoudiging van administratie en ten gebruike voor de VERMOGENSBELASTING

Prijs f 1,25

NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ, R'DAM

The Standard Bank of South Africa, Ltd

ROTTERDAM - 15 COOLSINGEL

Telegr.-Adres: Africorum

(HOOFDKANTOOR: 10 CLEMENTS LANE, LONDON, E. C. 4)

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL.	Fl. 12,— = £ 1.
GESTORT KAPITAAL.	Fl. 74.329.200,—
RESERVEFONDS	Fl. 18.582.300,—
NIET GESTORT KAPITAAL.	Fl. 24.000.000,—
	Fl. 55.746.900,—
	Fl. 98.329.200,—

Meer dan 250 Kantoren
in Zuid-Afrika
en elders.

Behandeling van
alle Bankzaken.

Vertegenwoordigers en
Correspondenten
over de geheele Wereld.

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSCHEN

ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de

HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filialen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCH STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HULL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co

UTRECHT — POSTBUS 40

EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370
Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

WESTZEEDIJK 594

Groote voorraden van artikelen op industriëel gebied

De Erven de Wed. J. van Nelle

ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM

ROTTERDAM

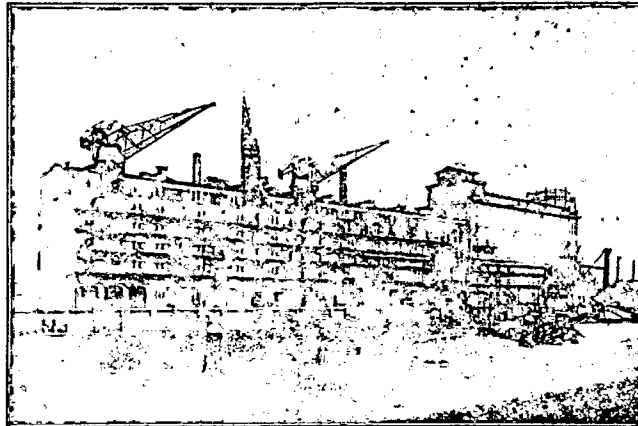
ANTWERPEN

EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

KAPITAAL:

f 10.000.000,—

EXPEDITIE
IN- EN UITKLARING
ASSURANTIE

RESERVE-

FONDSEN:

f 1.639.297,15½

RUBBER-
ETABLISSEMENT
KINA-ETABLISSEMENT

PAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB”, ROTTERDAM

BEËEDIGDE WEGERS EN METERS

BEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN
„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

MODERNE KOEL- EN VRIESINRICHTINGEN TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM VOOR HET OP LAGE
TEMPERATUREN BEWAREN VAN AAN SPOEDIG BEDERF ONDERHEVIGE LEVENSMIDDELEN EN HANDELSWAREN.

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.

BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM” EN „DE SCHEEPSAGENTUUR”, BATAVIA, ENZ.

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIE- EN EXPORT-MAT

MOTORLOCOMOTIEVEN
TRANSPORTWAGENS
VOOR ALLE DOELEINDEN

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

- SPOORWEGMATERIEEL -

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR

MAASSLUIS EN HOEK VAN HOLLAND

Belasten zich met het rapporteeren van schepen en het
behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg**NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ**

MAASSLUIS

Contracteeren voor het bergen van gezonken schepen en
ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met
het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.**DE SPAARNE-BANK**

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.**MARX & Co's BANK** ROTTERDAM, Zuidblaak 56
's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 10.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUCHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX